

42 samlere præsenterer en yndlingsbog

Redigeret af Erik Dal

Den private bibliofili er kun et af de emner, Bogvennen har en kær pligt til at dække. Et emne med mange facetter, og et emne som nogen finder forsømt og andre overrepræsenteret i vort tidsskrift. I dette nummer får det lov at være enerådende.

Kun sjældent har man mulighed for at glæde sig over synet af andre bogvenners skatte, når man ikke kender ejerne personligt. Og kun sjældent er der her i landet mulighed for at skrive en smule om de glæder, man har som samler. Derfor sammenstillede jeg med god hjælp fra flere bogfolk en liste over kendte og mindre kendte samlere og bad dem om at skrive om én bog i deres eje. Jeg lagde op til, og opnåede, en stor spredning i disse bøgers alder, indhold og prislag. Men fælles for de indsendte bidrag skulle være opfyldelse af kravet om det helt personlige kriterium for udvælgelsen: En bog der havde givet stødet til en samlervirksomhed eller havde afrundet den, en bog der for sit indholds skyld var blevet til en livsledsager, en bog der havde bestemt et erhvervsvalg, en bog der ved sin proveniens i den nære eller fjerne fortid havde sin særlige plads i denne ejers reol og hjerte.

Bidragene (minus nogle stykker der ikke opfyldte betingelserne) blev så forskellige, som mennesker er, og som bøger er. Læst rigtigt fortæller de samtidig noget om hvor rigt varieret samlerens og læserens gerning kan være. På Forening for Boghaandværks og på læsernes vegne takker jeg de bidragydere, som gik med til at udlevere deres personlige tanker til trykning og deres kæreste bøger til fotografering.

Hæftet knytter nutiden til en mange århundreder lang fortid. Redaktionen har derfor haft lyst til også ligesom at knytte den til fremtiden og har overladt forsiden til en ung kunstner. *Niels Gadmar* er født i 1948 og har gennemgået Kunsthåndværkerskolens reklamelinie 1966-70. Dette linoleumssnit er hans første publicerede arbejde og er trykt med originalpladen.

1956 · Rom – udelt eller tredelt?

Min bogsamling dækker flere interesseområder, men selv om hovedvægten ligger på den danske klassiske litteratur med Oehlenschläger og bøger illustreret af Lorenz Frölich som specialer, har jeg valgt at skrive om mine to eksemplarer af *Rom/Arkitekturens Liv fra Bernini til Thorvaldsen*. Det skyldes ikke blot, at denne bog hører til mine kæreste, men især at valget giver anledning til at rejse spørgsmålet, om man bør respektere en bogs ydre form.

Da professor *Christian Elling's* med forventning imødesete bog om Rom udkom i 1956 i ét bind og uindbundet, måtte jeg straks konstatere, at dens format og tykkelse efter mit skøn ikke tillod, at man læste den, før den var indbundet, hvis man ville undgå, at den blev beskadiget allerede under første gennemlæsning.

Først efter at bogen var forsynet med et solidt halvbind i kassette fra Anker Kysters Eftf., kunne jeg hengive mig til læsningens skyldfri – og i dette tilfælde nydelsesrige – last. Men under læsningen viste det sig meget besværligt at finde frem til de i teksten omhandlede plancher og til noterne.

Da det stod mig klart, at her var en bog, jeg ofte ville vende tilbage til, opstod tanken om at dele bogen i flere bind, og det viste sig så heldigt,

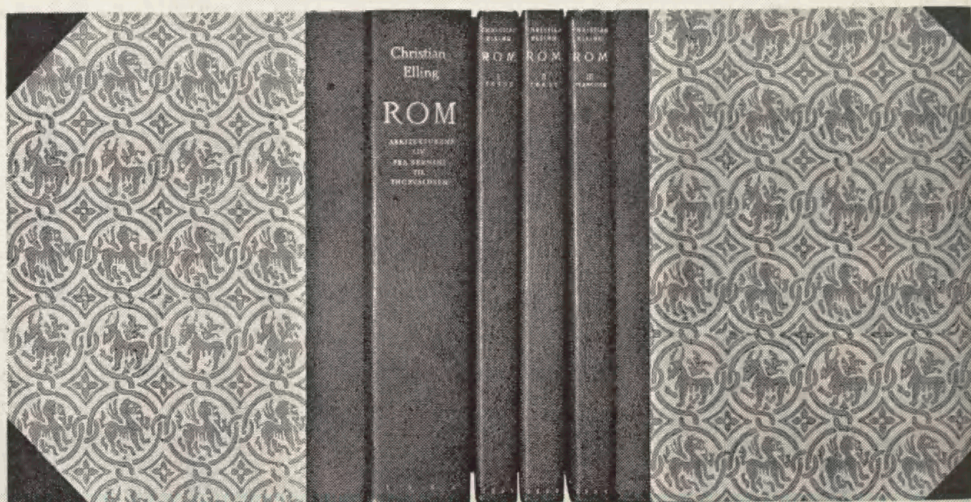
at den uden brud på helheden kunne deles i 3 praktisk taget lige tykke bind, nemlig 2 tekstbind og 1 bind indeholdende noter, registre, plancher og kort. Bindene er 31 cm høje.

Efter at en god ven af min bogsamling havde fundet og foræret mig et nyt uindbundet eksemplar, var bogtrykker Nordlunde så venlig at fremstille 3 til det oprindelige nøje svarende titelblade. Derimod viste det sig på det tidspunkt umuligt at fremskaffe ekstra eksemplarer af smudsomslaget, hvorfor dette og det oprindelige omslag måtte indsættes bag i sidste bind.

Bogen blev indbundet i 3 bind hos Anker Kysters Eftf. i samme indbinding som mit første eksemplar (gulbrun oasis med guldsnit foroven og i øvrigt ubeskåret). De 2 tekstbind kan nu læses med det 3. bind med noter og plancher let tilgængelige ved siden af, således at besværlighederne ved læsningen er borte. Det er derfor dette eksemplar jeg benytter, når jeg læser i denne beundringsværdige bog. Kun en gang imellem tager jeg mit første eksemplar frem for at forbauses over dets uegnethed til læsebrug.

Spørgsmålet er så, om det må anses for en utiladelig og barbarisk handling således at gøre brud på en bogs ydre form af hensyn til ens individuelle smag og behov.

Den gamle mester Oscar Jacobsen nægtede en

gang at indbinde en bog for mig, hvis jeg ønskede bogens tekst samlet foran og de indsatte plancher bagi. Efter hans overbevisning burde en bogs ydre form ubetinget respekteres.

H. Kirketerp-Møller,
landsretssagfører, København

1950 · Løgneren

Radioen havde i min barndom og ungdom den samme centrale rolle i underholdningen og kulturformidlingen, som fjernsynet nok har i dag, måske med den forskel, at hovedvægten for det sidste medies vedkommende ligger på underholdningen.

En lille landsby en lille mils vej nord for Silkeborg var min barndoms »ø«; for et lille samfund, som det jeg oplevede dengang, har et væld af træk fælles med det, Martin A. Hansen beskriver i *Løgneren* fra Sandøs samfund. Mit møde med »Løgneren« skete gennem Pouel Kerns oplæsning af den i vinteren 1950. På en måde var det mit første møde med »bogen«, idet mit barndomshjem var bogløst, hvilket nok har medført, at jeg blev en god lytter, såvel hvad angår radioen som når de gamle fortalte og de voksne talte sammen.

Når jeg i dag prøver at tænke tilbage på, hvad det var, som fangede mig, bliver det den fascinerende ting at møde et andet menneskes inderste tanker, som jeg mødte Johannes Vigs. Jeg var selv og er stadig noget af en drømmer, så på trods af, at Johannes var dobbelt så gammel som jeg, syntes jeg dog at kende meget af mig selv i ham allerede dengang. Hertil kom så »genkendelsen« af så mange mennesker på Sandø. Min oplevelse blev ikke formindsket af Pouel Kerns oplæsning.

Løgneren har i dag sin plads i min bogsamling eller min samling af bøger på omkring 700 bind. Samlingens hovedvægt ligger på dansk skønlitteratur efter 1. verdenskrig. Jeg har dog ikke ønsket at samle alt fra denne periode, men forfattere som Kjeld Abell, Karen Blixen, H. C. Branner, Jørgen Nielsen, Nis Petersen, Klaus Rifbjerg, Peter Seeberg, Villy Sørensen og så selvfølgelig Martin A. Hansen, af hvem jeg stadig sætter Løgneren højest, måske fordi jeg nu er på alder med Johannes, »en halvgammel drømmer«; og som jeg vil formode, at der i Johannes's bogsamling er en del topografi,

litteraturhistorie, litterære tidsskrifter og personhistorie, således er der også i min.

Hakon Nielsen, forstander, København

1948 ff · Fra A til Z

Det lille grafiske tidsskrift *Fra A til Z* er tilrettelagt og udgivet i nogle få år omkring 1950 af bogkunstneren Viggo Naae og et par kolleger, og det er et særpræget bidrag til tidens bogkunst og boghistorie. Jeg har fået mit eksemplar indbundet i to helpapirbind samt kassette i Roma-papir; de to bind er udført med glideskinner i skind, alt planlagt i samarbejde med bogbindermester Bent Andrée og udført af ham. Carin Naae har tegnet overtrækspapir, og værket fremtræder i æstetik og form som en samlet helhed.

Den bibliofile interesse er fremkommet ved at følge en bestemt linje, som blev udstukket ved et antikvarisk fund: Grafisk Cirkel's lille festskrift Tilegnet Viggo Naae på 50års fødselsdagen d. 3. maj 1949, hvori artiklen: Lærlingen Viggo fra Niels P. Thomsen, af Simon Gullander. Et billede på side 10 fangede min opmærksomhed, en side af et lille privattryk, trykt i februar 1919: »En Fiske-tur langs Karup Aa«. Denne lille bog ejede jeg med dedikation »tak for i aften/Naae«.

Der gik nogle år, hvor jeg fandt behag i flere bibliofile ting, tilrettelagt af Viggo Naae, og i anledning af hans 70årsdag i 1969 subscriberede jeg på hans publikationsserie Scripta, en række der beriger dansk bogkunst.

Ved et besøg hos Viggo Naae (på døren står *Fra A til Z*) fik jeg flere ting bekræftet, og på side 10 i førnævnte skrift står nu: »jo, det er min første bog/Naae«. Min samling af A-Z blev kontrolleret og var komplet, alle omslag blev signeret, og så fødtes ideen – Carin Naae udførte skitseforslag til overtrækspapir, to forslag fuldførtes, og Naae overvågede fremstillingen hos serigrafen.

Det som knytter mig stærkt til »*Fra A til Z*« er mine oplevelser i samtaler med Viggo Naae, bogkunstneren som har givet os så meget, ikke mindst med små privattryk, og med den stærke vilje til at gennemføre tryksager helt efter egen idé og smag.

Emil Johs. Ipsen,
arkitekt, Odense

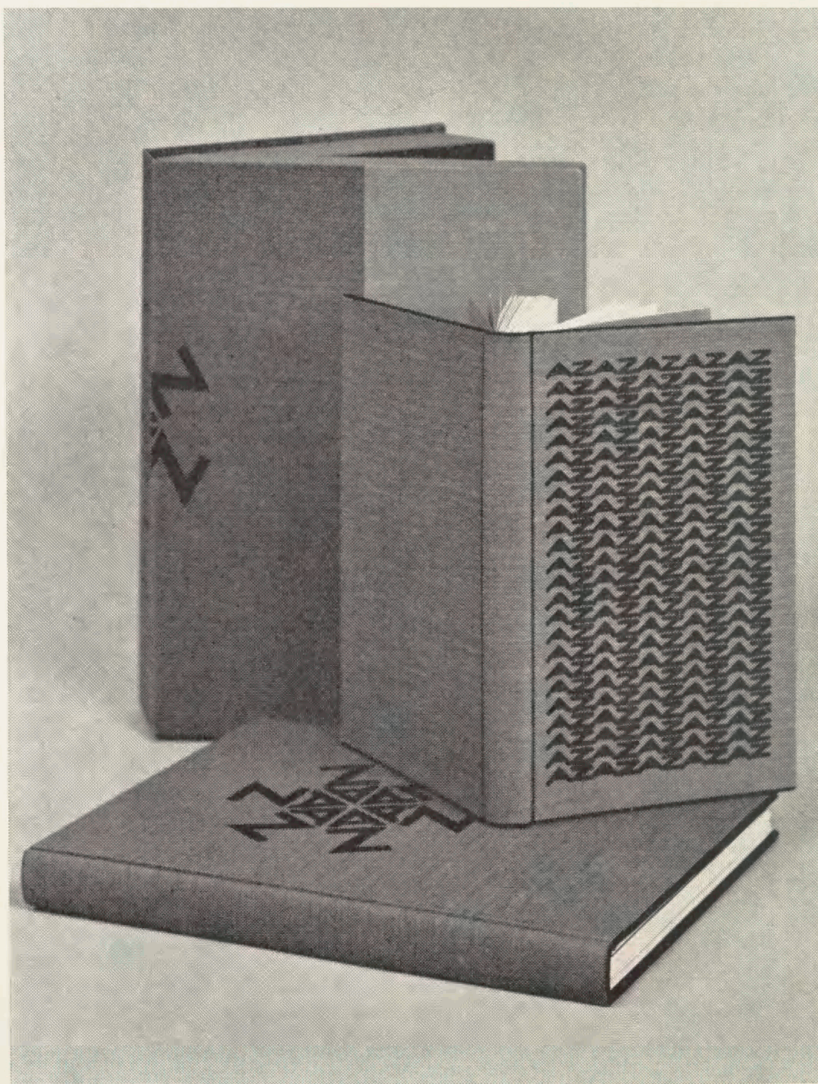
1945 • En illegal digtsamling

I foråret 1941 stiftede jeg bekendtskab med Nordahl Griegs smukke digt: 17 Mai 1940 – I dag står flaggstangen naken – som nåede os gennem den svenske antologi: Nordens stämna.

Digtet greb mig meget og jeg måtte forsøge at omsætte dette i musik. Jeg lavede en melodi dertil. Den blev for øvrigt sammen med digtet trykt i en lille folder, der blev lagt inden i »Det Tredie Stand-

punkt« i sommeren 1941, og nåede på den måde vidt omkring.

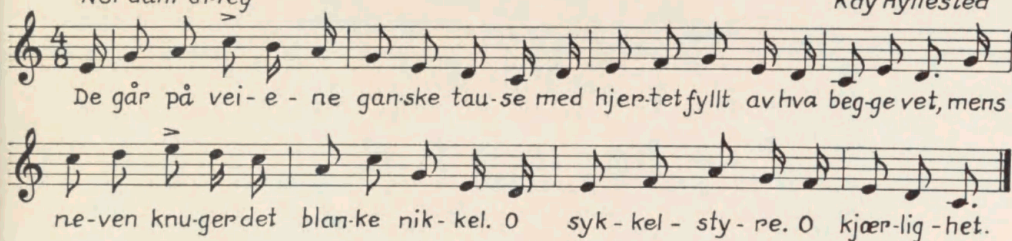
Samtidig udkom også en af de første illegale publikationer »Norske Digte fra Tiden efter 9. April 1940«, hvori digtet også blev optaget. Det var min ven Viggo Wedel-Brandt som lavede denne antologi. Han fremstillede selv hæftet på en hånd-duplikator i en 1. sals lejlighed i Larslejstræde. Han kom ikke til at opleve den næste udgivelse, da han i sommeren 1944 blev taget til fange og

Romapi-piret er rødbrunt, på kassetten desuden gråt, decorationen sort. Bindenes højde ca. 25 og 19 cm.

Nordahl Grieg

Kay Hyllested

deporteret til en af de værste tyske KZ-lejre, hvor han blev pint til døde d. 8. februar 1945.

Just på dette tidspunkt planlagde man en antologi af Nordahl Griegs digte, og da det nu var forfatteren af »I dag står flaggstangen naken«, det drejede sig om, henvendte man sig til mig, idet nogen havde fået den tanke, at jeg skulle skrive nogle melodier til digtene, og der skulle så fremstilles et særligt nodebilag.

Dette var grunden til at jeg i begyndelsen af marts måned 1945 fik overladt et eksemplar af den meget smukke bog, med tegninger af Asger Barfod. Bogen var trykt på specialfremstillet papir (alene dette var jo en enorm indsats at fremskaffe). Det er formentlig den fornemste illegale bog overhovedet i Danmark.

Nogle dage senere – midt i marts måned – fandt Gestapo ulykkeligvis frem til bogtrykkeren og bogbinderen, hvor hele oplaget befandt sig, til trods for at man havde udvist stor forsigtighed og blandt andet skiftet bogtrykker flere gange. Med undtagelse af 4–5 eksemplarer – hvoriblandt altså mit – blev det hele taget og destrueret.

Jeg havde da nået at komponere et par melodier, hvoraf jeg aftrykker én her. Det er til digtet: Sykelstyret. Som det så ofte går er det ikke første vers, jeg mest tænkte på, men i dette tilfælde sidste.

At jeg omfatter denne bog med særlig stor veneration, når nok de fleste kunne forstå, også de, som kender min øvrige bogsamling. Og jeg har siden spenderet et smukt helpergamentbind på den.

Egentlig burde en sådan bog nok befinde sig på Det kongelige Bibliotek, men der findes den af gode grunde ikke – endnu.

Kay Hyllested, overlæge, dr. med., København

1943 · Bogtrykkeren og anemonen

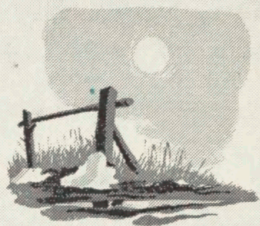
Min kæreste bog kan kun være Kaj Munk's *Den blå Anemone*.

I efteråret 1943 fik vi gennemført trykningen af Kaj Munks sidste bog »Den skæbne ej til os«. Vi camouflerede udgaven som korrekturtryk og Kaj Munk udsendte den til venner som korrektur. Tyskerne var lovlig interesserede i Kaj Munks færden i efteråret, så der skulle fares med lempe.

Omkring den 2.–3. december stak Kaj Munk hovedet ind ad døren, spurgte: »Vil I hjælpe mig at trykke en lille ting jeg kan bruge til julehilsen?« Jeg var selvfølgelig med på ideen, og Kaj Munk tog et eksemplar af »Den skæbne ej til os« frem, stod et øjeblik og tænkte sig om. Han slog op i den og standsede ved »Den blå anemone«. »Den tager vi, men kender De »Den blå anemone«,« – hvad jeg måtte benægte. »Kan De få en tegner til at tegne den, så har jeg en presset anemone?«

Jeg ringede til tegneren Aage Rasmussen, som påtog sig opgaven. Desværre var han lidt længe om at tegne, men endelig kom vi i gang omkring den 15. december. Den 20. kom min søn hjem på juleferie og så hvor langt vi var kommet. Han faldede titelarket og opdagede, at siderne var skudt forkert ud. Jeg satte mig ned helt opgivende og slået ud. »Far, tab ikke modet, jeg tar omtrykningen« – 6 forme à 3 farver (sort, gråt og oliven, højde 210 mm). Den 22. december kørte Holger til Vedersø med bogen, og Kaj Munk var lykkelig.

1. juledag kl. 8.30 kom Kaj Munk i et forrygende snevejr, han havde for få af »Den blå anemone«, og der var to koner, fra Vedersø, der lå på sygehuset i Ringkøbing, de skulle have et eksemplar af den skønne bog.

Hvad var det dog, der skete?
 Mit Hjerter frosset haardt som Kvarts
 maa smelte ved at se det
 den første Dag i Marts.
 Hvad gennembrød den sorte Jord
 og gav den med sit soblaa Flor
 et Stenk af Himlens Tone?
 Den lille Anemone,
 jeg plantet der i Fjor.

1. nytårsdag kom der med posten et eksemplar af »Den blå anemone«, hvori der var skrevet:

Kære Fru og Hr. Bogtrykker Rasmussen,
 et godt Samarbejde i et ondt Aar – det er
 noget, der lever i Hjertet længe, længe efter.
 God Jul! Og for Nytaaret saa store Ønsker, at
 vi slet ikke kan sige Dem dem.

Deres hengivne
 Lise og Kaj Munk.

Min kone og jeg fik tårer i øjnene, da vi læste hans varme hilsen. Men vi græd, da vi den 3. januar fik meddelelsen om at tyskerne havde skudt Kaj Munk. Vore tanker falder ofte på vor bedste bog.

Louis Rasmussen, bogtrykker, Ringkøbing

1943 · Samleren og anemonen

Som mange andre drenge interesserede jeg mig for bøger allerede i min skole, og i en ret tidlig alder havde jeg samlet hele Knud Hjortøs, Gustav Wiedes

og Knut Hamsuns produktion i førsteudgaver, forsvareligt bibliofilt indbundet. Da *Kaj Munk* dukkede op i 1920'erne fængslede hans særprægede stil, ejendommelige springende tankegang og især hans fremragende skuespil mig i den grad, at de ligefrem opfordrede til dybtgående studium, som jeg kastede mig ud i, uden på forhånd at kunne overse det omfang min interesse ville tage.

Første skridt var naturligvis efterhånden at erhverve alle hans bøger, og på et tidligt tidspunkt var jeg så heldig at opspore et eksemplar af hans revy fra regentiden »Rub og Stub« og erhverve den for 1 kr. (Under krigen blev den lille bog omsat for indtil 2000 kr.) – Dernæst opkøbte jeg de gamle aviser hvori hans artikler, omtale af ham, og anmeldelser af hans skuespil og bøger stod og grundlagde en udklipssamling, der i dag er vokset til ca. 125 bind i stort kvartformat à 3–500 sider. Den er nu overdraget Det kgl. Bibliotek.

Desuden samlede jeg alt med tilknytning til Kaj Munk: oversættelser, bøger med omtale af ham, og de manuskripter og breve, som jeg formåede at købe. Den mest fremragende erhvervelse her er manuskriptet til filmen »Det gyldne smil«, som

indeholder en del stof, der ikke findes andetsteds. Jeg vil her indskyde den oplysning, at jeg ikke er velhaver, og at mine bogkøb derfor har måttet begrænses til det for en embedsmandslønning mulige, og på visse tidspunkter måtte jeg sælge en livsforsikring og begynde ekstraarbejde for at kunne tilfredsstille min boghunger.

For at bevare overblikket over det store materiale var det nødvendigt at udarbejde så udførlige oversigter, at jeg en skønne dag opdagede at jeg havde skrevet både en Munk-biografi og -bibliografi. Da jeg stod i brevveksling med Kaj Munk, meddelte jeg ham det og spurgte, om han havde noget imod, at jeg fortsatte i dette spor, hvortil han svarede, at han ønskede mig held og lykke med min fjollede idé. Denne side af mit Munk-arbejde foreligger som manuskriptet til en Munk-biobibliografi, der har den fejl at være så stor, at det er vanskeligt at få en forlægger til at udgive den uden tilskud.

Jeg fik efterhånden en del af Munks bøger med hans dedikation, men den, der står mit hjerte nærmest, kom med posten Nytår 1944. Det er den smukke lille bog *Den blå Anemone*, efter min mening det skønneste digt, Kaj Munk har skrevet. Da mordet på ham et par dage efter rygtedes, læste jeg igen digtet, og jeg bekender uden skam, at jeg ikke kunne holde tårerne tilbage.

Denne bog indtager som Munks sidste gave til mig den kæreste plads i min bogsamling og står mit hjerte nærmere end nogen anden bog.

Ove Marcussen, pens. vicetoldinspektør,
afsk. major af res. i artilleriet

1943 · Henri Matisse

Henri Matisse: Dessins, Themes et Variations. Forlag Martin Fabiani 1943, forord af Aragon, expl. no. 710 af 950. 158 litografier af Matisse + 1 linoleumssnit. Sidstnævnte er gengivet her, højde 214 mm.

1949 gjorde min ven Hans Jørgen Schiødt og jeg Paris usikker ved at optræde som malerstuderende sammen med maleren Leo Neuschwang. En af dem, der forsødede vort ophold, var Germaine, en pige fra Laon. Hver aften dansede vi op og ned ad

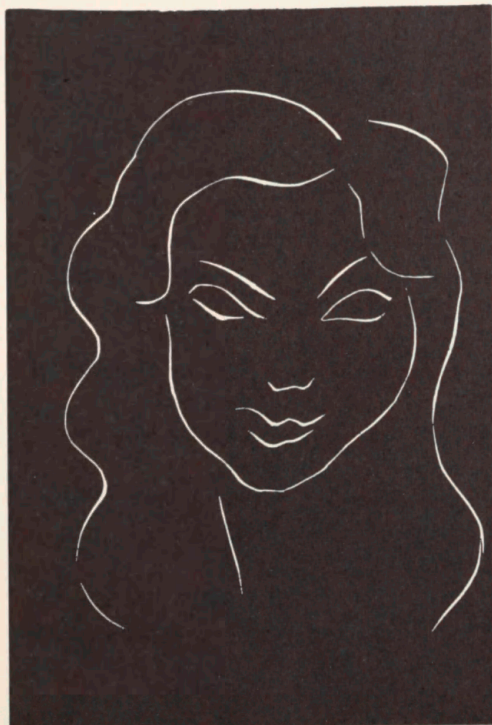
Montmartres trapper syngende: »Au clair de la lune – a Montmartre le soir«.

To år efter tog min kone og jeg på bryllupsrejse sammen med vor ven Arne. Rejsen gik naturligvis til Laon, til Germaine. Her oplevede vi 14. juli, Bastilledagen. Vi gik i procession med fakler og jægerkorps gennem den gamle middelalderby. Aftensmaden spiste vi hos forældrene, der boede på stedet, hvor Karl den Stores moder var født. Beskrivelsen af menuen ville få »Mad og Gæster« til at svulme op som Kraks Vejviser.

Dagen efter var jeg som ofte før på jagt hos lokale boghandlere. Under en del ligegyldige almanakker og fødselsdagskort fandt jeg Matissebogen. Den kostede 150 kroner. Det er dyrt at være gift. Og det er især dyrt at være på bryllupsrejse i udlandet med nygift hustru og husven.

Jeg måtte droppe den. Det sved i mit hjerte. Gudskelov fik jeg udøst mit hjertes kvide til den søde Germaine.

Året efter kom Germaine på besøg hos os. Hun forærede mig bogen.

Et par år efter så jeg eksemplar no. 219 i Statens Museum for Kunst. En gave fra Ny Carlsberg Fondet. Hele eksemplaret lå forseglet i en glaskiste. Jeg skyndte mig hjem til vor 2½ værelse i Bagsværd og flyttede mit eksemplar op på øverste boghylde, så ungerne ikke mere kunne nå det.

Siden har jeg lånt det ud til gode venner til brug ved udstillinger om Matisse. For et par år siden lod jeg min bogbinder Erik P. G. Olsen forstærke det efterhånden slidte omslag. For ca. 3 år siden startede et kunstgalleri i København med udsalg af et slagtet eksemplar, hvor alle litografierne blev solgt til »spotpriser« à 400–450 kr. stk. Det blev der skrevet meget om i aviserne. Det var blevet en pokkers dyr skat at eje.

For mig er det ikke bare en dyr skat. Det er simpelt hen som at stå bag mesteren og betragte hans arbejdsmetode. 17 forskellige temaer arbejdet op i forskellige variationer til man står over for det endelige Matisse-mesterværk.

Jens Nielsen, læge, Solrød

1942 · Paul la Cour · Cézanne

Skal jeg karakterisere mig selv som samler – og det er jo dét Bogvennen's rundspørge ad en omvej vil have deltagerne til – kan det gøres ganske kort: Jeg har ingenting, men det jeg har er godt, hvor *ingenting* står for det kontant bibliofile, og *godt* for det individuelt motiverede, det menneskelige om man vil. Begrebet yndlingsbog er således for mig ikke et entalsbegreb, jeg har kun yndlingsbøger, hvis de ikke var yndlingsbøger havde jeg dem ikke. Skulde jeg prale af noget blev det i alt fald ikke af min bogsamling, den er andre uvedkommende indtil den kommer på auktion. Men jeg bidrager gerne til at belyse begrebet yndlingsbog med et konkret eksempel der efter mit skøn viser spillet mellem de fire afgørende komponenter: forfatter, tekst, eksemplar og ejer.

Jeg vælger en bog af så ringe omsætningsværdi at den på en auktion formentlig måtte slås sammen med det forudgående eller efterfølgende nummer for overhovedet at opnå et bud: nr. 21 i Hasselbalchs Kultur-Bibliotek, *Cézannes Breve*, ud-

valgt, indledet og oversat af Paul la Cour (1942). Eksemplaret har på smudstitlen den obligate kollega-dedikation, skrevet med blyant på grund af det umulige krigspapir, og bagi sidder et brev fra la Cour, hvor han i anledning af sin 50-årsdag ser tilbage på vores samarbejde gennem årene. Nogle af mit livs radier løber sammen i den lille bog, jeg holder af den, den taler om menneskelig storhed og skrøbelighed, om kunstens uovervindelig.

Jeg kom sent til Cézanne, der er megen modstand at overvinde i hans kunst (meget mere end i Matisse og Picassos), og jeg fik først den rigtige fornemmelse for hans storhed efter at have lært ham selv at kende gennem brevene. Det var dog ikke alene af den grund at bogen fængslede mig. Den kastede et mærkeligt skarpt reflekslys over Paul la Cours sammensatte personlighed, den bekræftede og samlede mit billede af ham. Jeg kendte ham igen i Cézannes nervøse uberegnelighed, de pludselige volter mellem skyhed og arrogance, mellem naivitet og mistro, mellem åbenhed og reservation, alt sammen bestemt af et nærtagende sinds værgeløshed over for det praktiske liv. Men netop i forholdet til hverdagen trådte også en *for-skel* frem mellem de to mænd som forklarede mange af kanterne i Paul la Cours væsen. Cézanne var økonomisk uafhængig og uden mindste behov for komfort, endsize luksus, han var den fødte spartaner. Paul la Cour derimod måtte al sin tid kæmpe hårdt for et nødtørftigt udkomme og var modsætningsvis født med forfinelsen og det materielle kvalitetskrav i sig helt ud i fingerspidserne, det var vel den håbløse konflikt der i det lange løb sled hans helbred og modstandskraft ned. Ind imellem byggede han fortrøstningsfuldt ønskedrømme og undredes over at virkeligheden sjældent fulgte med. Der var en uopslidelig fantast i ham, men ingen eskapist, tværtimod var han i sit arbejde et pligtmenneske, nøjeseende, præcis som et urværk. Hvor hårdt end livet og hans eget sind tærede på ham, gik han som kunstner aldrig på akkord. Der kunde han og Cézanne endnu en gang række hinanden hånden tværs over tilværelsens vilkårligheder. »Hans ydre Historie er en svag Mands Historie«, skriver la Cour om ham i indledningen til den lille bog, »men Brevene viser tydeligt, at han kun var svag i Livet, fordi han havde stillet alle

sine Kræfter i Kunstens Tjeneste.« At disse ord rummer noget af en selvkarakteristik har Paul la Cour næppe været uvidende om, han kunde uden at skæmmes give dem sin signatur. Sådan, med et par trætte furer om munden, husker jeg ham når jeg følger hans faste, hurtige skrift der med årene mere og mere antog karakteren af et stenografisk kodesprog – han havde travlt, som sin store navne.

Den uanselige bog ligger foran mig på skrivebordet. Den har sin historie, som er en del af min egen. Derfor er den, som hver bog i min samling, en yndlingsbog.

Peter Christiansen,

forlagskonsulent, forfatter, Kgs. Lyngby

1941-43 · *Krilon-bøgerne*

Jeg blev både glad og smigret, da jeg modtog brevet fra Forening for Boghaandværk med opfordringen til at skrive lidt til Bogvennen om min yndlingsbog.

Jeg gik straks med iver i gang – og med et forfærdende resultat: Jeg sniger mig nu rundt i mine bogfyldte stuer, for jeg er blevet uvenner med et stort antal af mine bøger, som står og skuler arrigt til mig og hvæser – uhorligt for andre end mig: »Kan du da ikke huske, at du den gang sagde, at jeg var din kæreste bog og at ingen anden havde betydet så meget for dig? Og nu skubber du mig til side!!! Var det da løgn, hvad du den gang betaget hviskede, når du satte mig tilbage på min plads?«.

Ak nej, de har alle ret, og sandheden er vel den, at der ikke er én bog, som kan være den kæreste. Det veksler med tiden og stemningen. Altså havde det været meget nemmere, om det skulle have været den kostbareste eller den sjældneste.

Jeg lister rundt igen og tager så én, så en anden bog ud, og det er alle yderst kære bøger – og jeg kunne nævne mange. Men nej! Nu skal jeg fortælle:

Jeg havde en gang nogle venner, som på det tidspunkt, her er tale om, boede i Slagelse. I påsken 1946 var jeg på besøg hos dem. Da jeg skulle i seng, ville jeg have noget med at læse i og søgte i

mine venners meget store, men noget uoverskuelige bogsamling. Sluttelig tog jeg en rar, tyk bog, nemlig *Eyvind Johnson's Grupp Krilon*. Jeg havde ikke før læst noget af ham, vidste knapt nok noget om ham. Men det varede ikke længe, førend jeg var indfanget. Jeg læste, så meget jeg kunne nå, mens jeg var hos dem, og da jeg kom tilbage til København, for jeg rundt til mine kolleger, og det lykkedes mig meget hurtigt at få fat i bogen, så vel som dens fortsættelser *Krilons resa* og *Krilon själv*, alle i gode eksemplarer i 1. oplag. Så var jeg om trent tabt for verden i den følgende tid. Johnsons vidunderlige beskrivelse af situationen i Europa under Hitlertiden, let maskeret som en kamp mellem ejendomsmæglere i Sverige, med undertiden barokke og meget ofte hjertegribende skildringer, den greb mig, som jeg ikke havde troet det muligt mere at blive det.

Og så var konsekvensen naturligvis, at jeg måtte fortsætte med det givende forfatterskab. Samme år kom *Strändernas svall*, som jeg straks købte. Og derefter har jeg lidt efter lidt fået de fleste af hans tidligere bøger og erhvervet hans nye, når de udkom. Han fylder en meter på min »svenske« reol, og det er nok de bøger, jeg oftest vender mig til. Alene *Krilon*-seriens ca. 1800 sider har jeg pløjet i hvert fald 3!! gange igennem og med lige stor glæde hver gang. Det er styrkende læsning, og jeg tror, jeg med rette kan nævne værket som min p.t. »kæreste bog«.

Gustav Strand,

antikvarboghandler, København

1932 ff · *Kai Gøtsche-romanerne*

Et brev dumper ind ad sprækken med anmodning om på prent at udtrykke sit personlige forhold til en af sine bøger; jeg lader øjet glide rundt langs reolernes rygge (mine herstående venner vender altid ryggen til); skal jeg fremhæve en særlig fra min dedikationssamling som tæller mere end 650 stk. eller en særlig bibliofil »ting«? Nej, valget når det gælder en bog med et personligt forhold til er for mig let, det må blive *Knuth Becker's* værk eller især de tre første bind af dette; de har været vej-

ledende og livsvisende for mig. Jeg stod i barndom og ungdom som drengen *Kaj Gøtsche* fra *Vendelby*, som den der bar sig forkert ad, som den der fumlede sig frem, den som aldrig modtog et skulderklap, altid ene om og med tingene; midt i denne ensomhed forsøgte jeg at fatte dele af livets mening gennem bøgerne som her er nøglen til at åbne med. Så mødte jeg Knuth Becker's enestående værk om *Kaj Gøtsche*; heri fandt jeg måske genkendelsens glæde (som ofte udtrykkes foragteligt); den er i sig selv ej at foragte, i disse bind blev spejlet holdt op. Få har som Knuth Becker forstået og, vigtigere, formået at tegne netop det vendsysselske landskab i alle dets variationer, dets mennesker, deres sprog, tanker og følelser. Alt gjort med den allerstørste ægthed, ikke mindst billedet af familiekredsen, disses liv uden krav, deres enestående evne til at tage vilkårene som de var, hændelserne som de kom. Heri kendte jeg mig selv ind til marven. Senere mødte og kom jeg til at kende forfatteren og hans livssyn som er blevet mit, hans isolation og tillukkethed fra den »fjollede verden« vi står midt i.

... »Om vi forstod at vise dem som trænger til Menneskelighed, at vi føler og forstaar menneskeligt. Da skal Menneskelighed som et Ekko svare Menneskeligheden i os selv.«

Om vi i større grad forstod at vise menneskelighed – da fandt vi ensomme alle de rigdomme vi alle søger, på tværs af al higen efter de materielle »goder«.

Arne Larsen, ostehandler, Skagen

1926 · 16 sider i pergamentpapiromslag

Et par små kartonæsker indeholder det jeg kalder min Hjorth-samling – en så godt som komplet række af de privattryk bogtrykker Kaj Hjorth udsendte fra 1916 til sin død i 1967, og herimellem står også mit kæreste tryk, *Egil Skallagrimsson: Sønnetabet*, udsendt 1926.

Dagen efter vort bryllup den 2. december 1944 forærede min kone mig trykket, og hver gang jeg tager det frem, oprulles en serie erindringsbilleder, der som på en filmstrimmel er befolket med mennesker og oplevelser.

Dette første Hjorth-tryk gjorde mig nysgerrig efter at kende manden bag trykkene, og en dag i det kolde forår 1947 gik jeg ind på det mærkelige trykkeri i en baggård i Åbenrå nr. 29, dengang en lidt »betænkelig gade«, hvor de mange gæstfrie damer i vinduerne var et af gadens karakteristiske træk.

Her i trykkeriet, et syndigt rod, hvor papir øjensynlig aldrig blev flyttet eller smidt væk, stod en lille, gnaven herre, som var meget uvillig til at snakke om sine privattryk. Men tilfældigt opdagede jeg, at han frøs om fingrene, og da jeg vidste, at det var umuligt at arbejde med stive, kolde fingre, tilbød jeg at varme og »nulre« hans fingre, så han kunne arbejde videre, og det tøede også den lidt sure bogtrykker op. Vi snakkede om Plantin-museet i Antwerpen og Morris i London, og jeg gik derfra med nogle af hans særprægede tryk, og fik senere jævnlig tilsendt de nye.

Samlingen voksede støt, men der var stadig store huller navnlig i trykkene fra de tidligste år, men igen kom tilfældet mig til hjælp.

Da jeg nogle år senere ville op og hilse på Kaj Hjorth, og han ikke var hjemme, fortalte en af typograferne på trykkeriet mig, at han havde de allerfleste af privattrykkene, men at hans store interesse var frimærker, og at han gerne ville have en byttehandel i gang.

Så begyndte jeg at købe frimærkesamlinger op. Det lyder flot, men jeg sørgede nu for, at det var mindre ting, samlet af drenge engang, og nu helt uden interesse for dem, så de kunne fås billigt, og det lykkedes virkelig i løbet af nogle år at få en næsten komplet samling tryk skrabet sammen på byttebasis – privattryk for frimærker.

Hvorfor det så netop skulle være Hjorth-tryk, der blev samlet? Jo, der er i denne bogtrykkers privattryk, der alle er holdt i samme format, så mange typografiske finesser, at det er en fryd at se. Måden hvorpå han med ret begrænsede midler har nået et karakterfuldt resultat er imponerende, og det er den væsentligste grund til min betagelse af disse tryk. Det er en skatkiste af fremragende typografi, som ingen anden dansk bogmand har kunnet fremvise.

Det sidste Hjorth-tryk, udsendt efter bogtrykkerens død, blev fremstillet af – som der står –

»Hjorths disciple«, og jeg havde den glæde, at man bad mig om at skrive forordet. Intet af hvad jeg har skrevet er jeg så stolt af som disse få linjer. Ikke fordi de er velskrevne, for det er de slet ikke, men fordi det for mig er en ærefuld ting at stå med i en mindebog om en håndværker, som for mig står som den fineste, vi har haft herhjemme.

»Sønnetabet« er også noget særligt for mig rent privat. Uden at vide andet end at jeg interesserede mig for noget, jeg kaldte »privattryk«, gik min kone ind hos en antikvarboghandler og købte dette tryk for at glæde mig.

»Sønnetabet« står for mig som den første af de mange betænksomme og kærlige ting hun har gjort for mig gennem årene, og som har gjort min tilværelse sammen med hende til en udelt glæde og en livsbekræftende oplevelse.

I dette lille 16-sidede privattryk med pergament-papiromslag er repræsenteret et par af de mest betydningsfulde ting i mit liv: Min interesse for smukt bogtryk og min glæde over at leve sammen med et kærligt og betænksomt menneske.

Torben Smistrup

1918 · *Liselund*

Når man gennem en menneskealder har gjort sig den ulejlighed at skabe sig en bogsamling, må det vel skyldes et særligt forhold til bøgernes indhold, en åndelig beslægtethed med bøgernes forfattere, som for mig udgør en hel verden af mennesker, man accepterer og slutter sig til i meninger og adfærd, og som man gennem det boglige fællesskab eller venskab kan søge sammen med, når man har behov derfor. Men det er slet ikke muligt ad denne vej at udpege en særlig bog fremfor andre, og hvis man skulle forvises til et øde sted og kun måtte medtage en eneste bog, ville valget alligevel blive et helt andet.

Dog findes der i min reol en bog, der har påvirket min livsholdning og dermed også præget linjen gennem min bogsamling: Bogen *Liselund* udgivet af »Foreningen af 3. december 1892«.

»3. december« blev stiftet af unge arkitektstuderende på Kunstakademiet med det formål at opmåle, værne og skabe interesse omkring vor arki-

tektiske kulturarv såsom slotte, herregårde, kirker og gode borgerlige huse på land og i by. Det var en smuk og fortjenstfuld indsats disse den gang unge arkitekter udførte, drevet af idealisme og arbejdsglæde, og disse opmålinger og registreringer, der blev trykt og udgivet i begrænsede oplag, er højt vurderede i dag.

Kronen på foreningens virke blev imidlertid bogen om »Liselund« udgivet i 1918 med opmålinger, fotografiske optagelser og en historisk beskrivelse af det lille smukke empireslot på Møen. Arkitekten Aage Rafn ledede tilrettelæggelsen. Her blev vist det ypperste af besjælet tegnefærdighed og tilrettelæggelse af ædel bogkunst. Med dets raffinerede perfektionisme tør man næsten ikke kalde det brugskunst, men bare et mindesmærke over Nyklassicismens guldalder i Norden.

Så stærkt virkede bogen, at den endnu i 30'erne påvirkede og ansporede den nye arkitektgeneration på trods af den fremvoksende kulturkløft anført af »Kritisk Revy« 1926–28. Således mødte jeg personligt som ung arkitektstuderende den nye tids opgør med de klassiske idealer, og det var slet ikke så let. Det er derfor ikke blot historien om Antoine Calmette og hans hustru Lisa Iselin, der gør bogen værdifuld for mig, men bogens stil.

Emnet var velvalgt, en arkitektonisk perle, skabt i klassisk skønhed; men »3. decembers« arkitekter byggede i virkeligheden videre på slottet, som de gendigtede i bogen i samme klassiske ånd, manifesteret i hele bogens opsætning og grafiske udførelse – og med håndværksmæssige kvaliteter, der gør det til en glæde at holde bogen i hånden.

Således har *Liselund*-bogens skygge fulgt mig gennem årene med sine uforbeholdne krav til orden, skønhed og kvalitet og har mindet mig om arkitekturens sande væsen: den uadskillelige sammenhæng mellem indhold og form.

Kristian Bramsen, arkitekt M.A.A., Kolding

1918 · *De farlige Bekendtskaber*

Kai Friis Møller redigerede engang i 1945 en litteraturside i Ekstrabladet. Det var dengang Ekstrabladet var i stort format, og Friis Møllers side var efter alle målestokke stor. En dag anmeldte han

Choderlos de Laclos' *De farlige Bekendtskaber*, der netop var kommet i en ny udgave, desværre forsynet med sådanne stilløse danske illustrationer, at Friis Møller kun havde sine allermost udsøgte sarkasmer at bære bogen med. Laclos' bittert-patetiske brevroman havde ellers hele hans hjerte – for år tilbage havde han selv udgivet den, og det i det rigtige udstyr, med de gamle franske stik, der præcist ramte bogens stemning.

Denne bog søgte jeg i årevis efter, men fandt altid »De farlige Bekendtskaber« i den slette ny udgave, der tilmed helst bød sig til på det allermost uanstændige, nemlig idet den lå opslået på en af de plumpe tegninger. I alle tilgængelige samlinger var det det samme fedladne værk, der stillede sig til rådighed, aldrig den rigtige udgave. Den lod sig måske en sjælden gang finde i et katalog, men var altid borte, når jeg nåede frem, og efter et par års forløb anede det mig, at jeg her stod over for noget tragisk: drømmen, der simpelt hen nægtede at gå i opfyldelse. Den slags besættelser kan man jo nok leve med, de er til at udholde, men de forsvinder aldrig, og i søvnløse nætter tager de form af det gådefuldt urimelige. Dog, i mystisk harmoni med bogen nægtede jeg at lade mig friste af den forkerte bog – jeg hverken købte eller læste den falske, lod den altid stå og vendte den ryggen.

Tyve år efter Friis Møller stod jeg i et antikvariat, hvor jeg ellers aldrig kommer. Mine øjne standsede ved en ryg, hvor bogstaverne så besynderligt spejlvendte ud. Det var e'erne, det var galt med, e'erne i de ord »De farlige Bekendtskaber«. Kai Friis Møllers udgave, i et smukt bind med mærkelige særpræg. Bogen belønnede min trofasthed ved at møde mig smukkere, end jeg havde turdet håbe det, og i det indvortes mere bevægende, end jeg nogen sinde havde anet det. »De farlige Bekendtskaber« står i min reel som et vidnesbyrd om, at det kan være nyttigt at vente, at vente med at købe og at vente med at læse. Tålmodighed er ikke samlerens ringeste dyd, ja i forbindelse med et værk som »De farlige Bekendtskaber« bliver bestandighed den smukkeste af dyder.

Jørgen Stegelmann, skolebestyrer, cand. theol.,
Krebs' Skole, København

Digte 1906

Som dreng roede jeg kano og lærte mig selv at svømme. Og godt det samme, idet jeg for snart et halvt hundrede år siden forliste med mand og mus ud for Tisvilde.

Manden, det var altså mig, og musen var min grå rygsæk med landgangstøj og rejsebibliotek. Forliset var ganske udramatisk, mellem første og anden revle på én meter vand. Værst gik det ud over bøgerne, hvoraf *Digte 1906* udgjorde 50 pct. Den og *Johannes V. Jensen's* andre bøger virkede for øvrigt så distraherende og altopslugende, at jeg også var ved at forlise ved studentereksamen.

Siden har dette århundredes bedste danske digtsamling fulgt mig og øget mandevind og glæde mere end nogen anden bog. I skrivende stund konstaterer jeg at have den i syv eksemplarer.

Det bedste er i rødt niger helbind med den berømte mammut i blindtryk på forsiden og købt 1939 for 35 kr. På smudstitelbladet står: Kære Hr. Nansen, modtag denne Bog. Jeg skal aldrig gøre det mere. Deres hengivne Johannes V. Jensen. 14 Nov 06.

Fyrré år senere spurgte jeg forfatteren om meningen med dedikationen. »Ja, hvad har jeg ment? Det var i 1906, i naturalismens tid. Dengang var der jo interdikt mod at skrive digte, man gjorde det ikke. Det er nok derfor, jeg har lovet det. Og jeg skrev heller ikke digte i mange år efter.«

Et andet eksemplar har den korteste dedikation. Den er til L. C. Nielsen, og udover navnet står der kun: Nu du. Jeg viste Johannes V. Jensen bogen: »Det var jo egentlig grusomt at skrive det.«

Min bogsamling radierer med *Digte 1906* som centrum, den oftest læste af bøgerne.

Hans Hvass, lektor, Frederiksberg

1911 · In Principio

Det er en lille bog, jeg har valgt, lille såvel i format som omfang. Formatet er 16,4 × 11,4 cm, rygtykkelsen 5 mm. Den er i helbind, af rødligt nigerskind. På ryggen og på bindets forside er i guld trykt bogens titel. Bindets side 2 og 3 er på de tre yderste sider indrammet af en 4 mm skindkant,

Kære K. Marison, mod-
tag denne Bog. J. skal
aldrig gøre det mere.
Deres hengivne
Johannes V. Jensen
14 Nov 06

der har to guldstreger med 3 mm imellem. Nederst på side 3 er i guld trykt »The Doves Bindery«, der blev etableret 15 år før The Doves Press. Bogens indhold er skabelsesberetningen, indledningen til The English Bible, der betegnes som Doves Press' mesterværk. Papiret er håndgjort, beskåret på alle tre sider. Den lille bog er sat med Daves Press' kraftige ciceroskrift og trykt i 1911. Trykkestedet oplyser noget og gengives her.

Jeg valgte også denne bog, fordi det er en gave til mig fra bestyrelsesmedlemmerne i Forening for Boghaandværk ved min afgang som foreningens formand. Af disse grunde står denne bog mit hjerte nær og minder mig om interessante arbejdsår i bestyrelsen.

Vald. Pedersen, bogtrykker, København

De to gengivelser er i original størrelse. Det gælder alle, der ikke i tekst eller billedtekst har andre angivelser

PRINTED AT THE DOVES PRESS
No. 15 Upper Mall Hammersmith W.
from the Authorised Version of The Holy
Bible and Published on the Tercentenary
of its First Publication

1611.

Når jeg har valgt *In Principio*, er det fordi det er en næsten fuldenendt, meget yndefuld lille bog, trykt af Thomas James Cobden-Sanderson, der skabte Doves Bindery og Doves Press og var ven med William Morris. Cobden-Sanderson blev født i Almwick, Northumberland, 2. december 1840 og døde 7. september 1922.

1902 · Knagsted

Gustav Wied er en af vore store og særprægede digtere. Han spilles flittigt, og hans bedste bøger optrykkes igen og igen. For en bogsamler, der føler sig på bølgelængde med den gamle satyr, er det dog originaludgaverne, der frister.

Takket være held, gode venner og opmærksomme antikvarboghandlere er det efterhånden lykkedes mig at opbygge en lille pæn Gustav Wiedsamling med bøger, billeder, breve osv. Her skal ikke slås på tromme for sjældne sager eller kostbare ting, men blot nedfældes et par linjer om en bog, der har personlig særinteresse for sin ejer – og så må det blive »Knagsted«, *Gustav Wied's Knagsted*, der trækkes frem fra reolen, 1. udgaven, indbundet ubeskåret med begge omslag (Kyster) og forsynet med dedikationen: – »Jan Lemming fra Gustav Wied – Skjul denne bog for Deres Fru Hustru, den er blevet for tyk! November 1902«. – Godsejer Lemming, Skovsbogaard ved Viby, var en af Wieds gode venner. Det er til Lemmings hustru, at den lille enakter »Et Par Handsker« er skrevet, og det er ikke usandsynligt, at dedikationen i al spøgefuldhed hentyder til oplevelser gods-ejeren og forfatteren har haft fælles og som så er genopstået i bogform med »Knagsted«.

Når »Knagsted« står mit hjerte nær, er det ikke blot fordi det er en smuk og velbevaret originaludgave i en smagfuld indbinding og med en så Wiedsk dedikation – også selve indholdet og selve erhvervelsen er med til at give bogen en ganske særlig placering.

For mig er »Knagsted« Gustav Wieds hovedværk. Intet sted har han været mere morsom, tankevækkende og tindrende ondskabsfuld. Det er i »Knagsted«, vi finder den berømte sentens: »Børn er lykkelige, og Dyr og Kvinder, men vi Mennesker er det ikke«. – Og det er måske i »Knagsted«, vi finder mest af Gustav Wied selv, satyren med og uden maske.

Pudsigt nok var det begejstringen for netop denne tekst, der satte mig i stand til at erhverve det eftertragtede eksemplar af bogen. Jeg modtog en uventet og ærefuld opfordring til at lede litteraturundervisning i aftenskolen. Det kom til at gå langt over forventning. Holdet blev overtegnet og alle læste »Knagsted« med virkelig entusiasme. – Det honorar de pædagogiske Knagsted-sysler indbragte, gjorde mig til ejer af den dejlige bog. – Af og til sker det dog at »vi mennesker« bliver lykkelige.

Ulf Gudmundsen, redaktør, Fanø

1898 · Hannover · Eckersberg

En bog der står mit hjerte særlig nær er mit eksemplar af *Emil Hannover: Maleren C. W. Eckersberg. En Studie i dansk Kunsthistorie*. Udgiven af Kunstforeningen i København 1898.

Eckersberg indtager en central plads i Den Hirschsprungske Samling og jeg kommer så at sige daglig i berøring med hans kunst. Bogen, der stadig anses for et standardværk i dansk kunsthistorie, er mig derfor som arbejdsredskab til uvurderlig nytte i min virksomhed.

Dens forfatter, Emil Hannover, var Samlingens organisator og første direktør til sin død i 1923. Jeg beundrer ham overordentlig både som museumsmand og som skribent. Han var en god ven af mine forældre og jeg har truffet ham mange gange i mit barndomshjem. Indtrykket af hans forfinede, noget reserverede, i bedste forstand fornemme personlighed står lyslevende i min erindring.

Mit eksemplar, der er nr. 22/25 på japansk papir (22-tallet er skrevet med Hannovers sirlige skrift) har oprindelig tilhørt Samlingens stifter, Heinrich Hirschsprung, der med blyant har skrevet sit fulde navn på omslaget, og derefter hans datter, efter hvem jeg har arvet det. Det er besynderligt at Hirschsprung, der omgav sig med så megen god kunst, ikke har haft sans for at pleje sine bøger. Bogen var, da den kom mig i hænde, i ulastelig stand, om end noget plettet på omslaget, men stadig uindbunden og efter flittig brug meget løs i ryggen.

Jeg lod den derfor i 1945 indbinde hos Henrik Park i et helbind af kalvepergament med guldsnit og titlen i guld på ryggen, men i øvrigt uden dekoration af nogen art, og dertil en kassette af groft Japan-papir med forstærkninger i skind. Bindet er signeret »Anker Kyster 1945« og forsynet med mit super-exlibris.

Ved dens side i mit bogskab står Emil Hannovers bog om Constantin Hansen, der er nr. 10/25 på japansk papir. Den har samme proveniens og er i 1947 indbundet tilsvarende af Henrik Park.

Eigil H. Bränniche

1883 · *Fra en folkevisesamling*

Skønt jeg ikke aspirerer til danmarksmester i noget som helst, kan jeg godt en gang imellem ærgre mig over, hvor mange af mine i og for sig velrettede stød jeg aldrig har ført i bund. I sådanne situationer kan der være en slags trøst i at tænke på en ting, jeg har gjort grundigere end nogen jeg kender, nemlig at samle på dansk og nordisk (og delvis ikke-nordisk) folkeviselitteratur. Det har været fra sidst i 1940'erne til sidst i 1960'erne, og hvert år har afsat ca. en hylde meter udgaver og folkevisestudier incl. kassetter med særtryk og pjecer.

Når denne samlerinteresse fik en så stærk bibliografisk karakter, skyldes det, at min (på et privattryk nær) første bog, som desuden forbliver den største og nyttigste, handlede om Nordisk folkeviseforskning siden 1800 (1956). Nærliggende for en forsker og samler, at dette område blev det største og bedste i en ret stor, men lidt uegal samling med gode områder og forbavsende tomrum.

Da nu Svend Grundtvig og hans udgave Danmarks gamle Folkeviser, som det senere faldt i min lod at være med til at videreføre, er udgangspunktet for dansk og anden forskning i faget, var det naturligt for mig at bruge Lorenz Frølichs ikke før publicerede tegning af Grundtvig på dødslejet som frontespice i min bog: »Min sidste Erindring af min Ven Svend Grundtvig. L. Fr. 1883«.

I forståelse med enkefru Laura Grundtvig redigerede Frederik Barfod samme sommer en lille bog: *Sven Hersleb Grundtvig, et Mindeskraft*, åbenbart beregnet til at udkomme til den afdødes 59-årsdag 9.9.83. Og de læsere, for hvem disse linjer er skrevet, vil forstå, at jeg ved udvælgelsen af en særlig skattet bog – om end ikke den jeg først ville gribe ved ildebrand eller til den øde ø – lader mange gamle, sjældne, kuriøse og nyttige ting i og uden for folkevisesamlingen stå unævnt, fra 1591 til 1971, for at kunne gengive dedikationen på mit eksemplar af det lille mindeskraft.

Erik Dal, dr. phil., Danmarks Biblioteksskole

1872 · *Et Æventyr*

Enhver bogsamler ved af erfaring, at gæster meget sjældent viser interesse for hans reolers indhold – ud over høflige velvillige bemærkninger om, at bøgerne hygger. Efterhånden bliver man ikke skuffet over manglende forståelse og man undlader taktfuldt at fremvise sine dyrebare skatte – med mindre man aner et glimt af beundring hos den besøgende. Men det er vel alle samleres vilkår – enten det gælder kunst, antikviteter, frimærker eller andet.

I min skoletid var bøger almindelige fødselsdagsgaver, og vi samlede på »Flemming« og »Tarzan« bøgerne, foruden de klassiske, Ivanhoe og Robinson Crusoe. Konfirmationsdagen gav et pænt tilskud i form af sikre klassikere.

I 15–16 års alderen arvede jeg efter min morfar en bogsamling, som var erhvervet under svære afsavn af en beskeden lærerløn. Ikke engang gymnasietidens bekendtskab med litteraturen gav mig forståelse af den alt for let erhvervede bogskat, som derfor opløstes med mit barndomshjem.

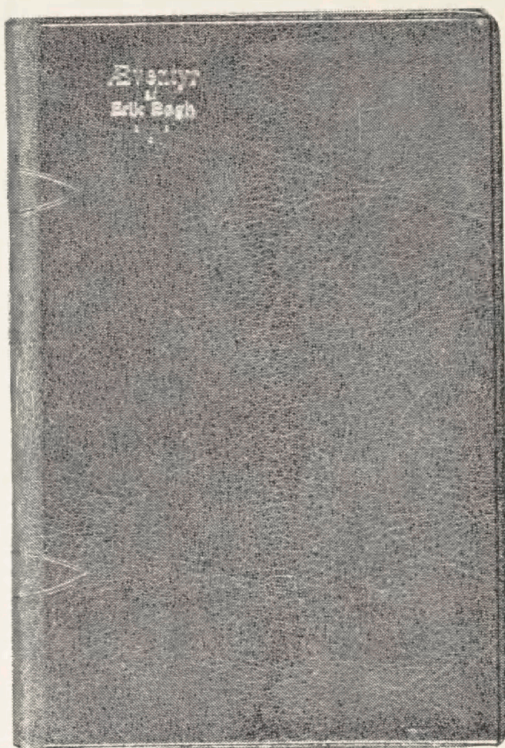
Interesse for at læse var der stadig, og ved besøg i antikvarier erhvervede jeg de nyheder, som havde fået gode anmeldelser, uden hensyn til kvalitet, udgave og udstyr.

Men så hændte det en dag for ca. 30 år siden, under et besøg i et antikvariat, at en flink antikvar gav mig et tyndt rødbrunt helskindsbind i hånden: *Æventyr af Erik Bøgh* (1872). Jeg følte med det samme velbehag ved berøringen med den bløde oaseged, og jeg glædede mig over det smukke håndgjorte forsatspapir, den lille oktavs smukke sats og tryk, og blev så gjort opmærksom på dedikationen »Til min Ven Rovsing! Erik Bøgh«.

Tilfældet ville altså, at en lille bog af en forfatter, som jeg ikke kendte meget til på forhånd – (og mig bekendt ikke er i fjerneste familie med) – indeholdende en samling eventyr, som jeg stadig kan glæde mig over, ved sit udstyr startede min lykkelige tilværelse som bogsamler.

4 Sept 1883.

Til min Ven Lorenz Frølich
Kærligt fra Laura G.

Denne bog satte noget i gang og åbnede mine øjne for helt nye glæder. Nogen tid efter købte jeg Shakespeares samlede værker i hefter og min ven antikvaren anbefalede mig at lade dem indbinde hos en anerkendt bogbinder. Jeg fulgte rådet, og den gode modtagelse og hyggelige faglige samtale med bogbinderen førte efterhånden til forbindelse med de fleste af vore fremragende bogbindere, som har udviklet min forståelse og respekt for det meget personlige kunsthåndværk.

Samtidig har jeg suppleret min samling med ældre fremragende bind, når der har været chance derfor. Jeg har derved også lært værdien af bøger fra andre bogsamlere og har i tidens løb tilfældigt erhvervet dedikationseksemplarer, som korresponderer med hinanden og derved indeholder lidt litteraturhistorie.

Ligesom alle andre samlere har jeg selvfølgelig måttet specialisere mig, idet jeg altid først og fremmest lægger vægt på den litterære kvalitet, men samtidig kræver den smukkeste mulige fremstilling i papir og tryk, og gerne med illustrationer

og dertil endelig afpassede håndindbindinger. I mit kartotek giver jeg en stjerne for originaludgave, en stjerne for håndindbinding og en tredje stjerne for dedikationseksemplar, hvor de personlige selvfølgelig er de kæreste.

Et »Eventyr« startede min bogsamling, som stadig er under udvikling og forbedring, og den er blevet en del af min tilværelse.

Vilhelm Bøgh, arkitekt m.a.a., Aalborg

1866 • Eskimoiske Eventyr og Sagn

Som dreng – længe inden jeg havde planer om at søge til Grønland – kom jeg i besiddelse af Knud Rasmussens »Grønlandske Myter og Sagn«, 1. bd., som indeholder østgrønlandske sagn. Jeg havde i forvejen en smule tilknytning til Grønland, og da historierne og Knud Rasmussens forord var spændende, var bogen i adskillige år en af mine yndlingsbøger. Senere har jeg erhvervet de to andre bind med vestgrønlandske og nordgrønlandske sagn og har fået dem alle tre pænt indbundet. De to sidste bind har dog aldrig fået samme betydning for familien her i huset som det første. Vi har boet på østkysten i omtrent 20 år, og vore børn lærte at tale grønlandsk lige så tidligt som de lærte dansk. De havde derfor lejlighed til i det lille primitive samfund i Scoresbysund sammen med lokale legekammerater at lytte til gamle fangeres fortællinger om skik og brug i gamle dage og gengivelser af gamle sagn og myter. De oplevede at se fodspor af dværgmennesker i tidevandsrevnen og de kom til tider styrtende skrækslagne hjem fra fjeldet, fordi de mente at have observeret et eller andet overnaturligt.

Vi er først ret sent begyndt bevidst at samle på grønlands-litteratur, og følgen har været, at vi har haft svært ved at skaffe det, vi gerne ville have. Et af de væsentligste grønlands-forfatterskaber er H. J. Rink's. Han var i en del år embedsmand i Grønland og senere direktør for Den kgl. grønland. Handel. Hans bøger er efterhånden blevet ret dyre og sjældne, og selv om det har været et af mine hedere ønsker at komme i besiddelse af hans *Eskimoiske Eventyr og Sagn*, har jeg måttet vente længe på den. Jeg er stødt på den nogle gange i kataloger og vinduer, men enten er jeg kommet for

sent med min bestilling eller også har jeg ikke haft råd. Stor var derfor min glæde, da jeg for nylig fik et eksemplar tilbudt – på et tidspunkt hvor jeg syntes, jeg havde råd.

Vort eksemplar udmærker sig ikke ved ydre pragt. Det er indbundet i et ordinært men solidt nyere halvlæderbind, som indeholder »Eskimoiske Eventyr og Sagn« 1866 og »Supplement« 1871 med fælles titelblad. Det er fuldstændigt med de indklæbede i Grønland trykte litografier. De kun i en del af oplaget indsatte farvelagte illustrationer til sagnene efter tegninger af Aron og Jens Kreutzmann mangler ikke. Første bind synes at have ført en hård og omtumlet tilværelse før indbindingen. Det er lidt snavset og vandskjoldet. Supplementet er derimod helt rent og pænt.

Det der særlig udmærker eksemplaret er, at det har tilhørt Knud Rasmussen og formentlig har været benyttet af ham, da han arbejdede med sin egen udgave af sagnene. Han har skrevet lidt til hist og her, og på titelbladet har han skrevet sit navn aug. 1897 og et par sætninger på grønlandsk, hvormed han giver udtryk for sin hjemve mod Grønland. Foran i bogen har han indsat sit *ex libris*, som forestiller en varde med et dansk flag.

J. Borchersen, handelschef, Julianehåb

jeg var ved at gå: »Åh, jeg skulle for resten lige have førsteudgaven af *Peters Jul*, De ved den med nissen, fra 1866«. »Ja vel, men vi har den desværre ikke på lager lige i øjeblikket.« »Nå, det var kedeligt, men send den så blot med posten når De får den – og helst inden jul.« »Det skal jeg nok. – Glædelig jul og farvel.«

Otte dage efter kom den – som lovet – med posten. Et ret velholdt eksemplar, ubeskadiget og intakt. En omhyggelig restaurering hos den eneste der kan sådant genskabte den fuldkomment. Også et hus skulle den gamle nisse have, så en fin kasse blev forfærdiget, og nu sover han i sit hus hele året undtagen hver juleaften. Så bliver han taget frem for at se juletræet og for at blive læst højt af.

»Peters Jul« – »Julemanden« – så vel juletræet i de første år han levede; så har han nok ligget i skuffe eller stået i glasskab i ret så mange år omhyggelig forvaret af pietetsfulde mennesker. Nu, hvor han er over 100 år, må han sandelig heller ikke overanstreges, men bliver som sagt kun vækket én gang om året – juleaften. Så kan han sove godt og holde mange år endnu.

Sov godt, Julemand.

Torben Troensegaard, Mariager

1866 · »Goddag, Julemand«

Det sagde man første gang for over 100 år siden, da bedstemor skulle fortælle Peter om julen.

To brødre, *Jacob* og *Pietro Krohn*, samt deres fætter *Otto Haslund* lavede en julespøg i 1866. De drømte nok ikke om at den gamle – vist lidt forfrosne – »Julemand« med istapper i skægget og rød kvast ned ad ryggen skulle danne for- og bagside til en juleverssamling, der nu mere end 100 år efter stadig huskes, læses og citeres i tusinder af danske hjem hver juleaften.

Mange har bogen – få – meget få – har bogen fra 1866. Men som samler vil man jo helst have den sjældne førsteudgave. Så det var for en 15–18 år siden, at jeg, gæstende hovedstaden, gik en lille runde hos nogle antikvariater og fik en bibliofil sludder. Hos en af dem sagde jeg løst henkastet da

1866 · Julemanden der kom

Når man gennem mange år, dvs. ca. 25, systematisk har samlet på børnebøger, både danske og udenlandske, både gamle og nye, så bliver det jo gennem årene til en hel del. Samtidig vil der ret hurtigt blive bøger, som man særlig eftertragter, enten fordi de nu er meget sjældne, og det sjældne har nu en speciel tiltrækningskraft på samlere, eller fordi de på anden måde har en særlig værdi for samlingen, hovedværker, værker med en særlig historie osv.

Af begge grunde, kan man sige, kom hurtigt 1. udgaven af *Peters Jul* øverst på min ønskeliste, dels fordi det virkelig er en af perlerne blandt danske børnebøger, og dels fordi netop denne 1. udgave udmærker sig frem for så mange andre 1. udgaver. I mange tilfælde kan man vist godt sige, at

samlingen af 1. udgaver er en noget søgt bibliofil mani, idet jeg tænker på de mange tilfælde, hvor senere oplag af en bog er nøjagtig mage til 1. udgaven med undtagelse af et enkelt tal: trykkeåret.

Med hensyn til 1. udgaven af »Peters Jul« er det noget andet, fordi den virkelig er meget anderledes, både i udstyr, format og tekst, end nogen senere udgaver. Når dertil kommer, at den på grund af sit meget beskedne udstyr og meget lille oplag i dag er blevet usædvanlig sjælden, ja så forstår man, hvorfor netop den kommer øverst på en børnebogsamlers liste.

Der menes kun at være 5–10 eksemplarer af bogen, og jeg havde faktisk aldrig regnet med at få den. Det var derfor nærmest for spøg, at jeg i en artikel om samlingen i »Læsningens Glæde«, Antikvarboghandlerforeningens 40-års jubilæumsskrift i 1960, sluttede med at skrive følgende: »Og må det til slut være mig tilladt at komme med et par små ønsker i dagens anledning. Det ene ønske er henvendt til antikvarboghandlerne og lyder på den egentlige 1. udgave af »Peters Jul«, den lille oktav-udgave med nissen på forsiden fra 1866. Det andet ønske er henvendt til mine mange venner i det store udland og lyder på en tibetansk ABC trykt i Lhasa. På forhånd tak!«

Man forstår derfor sikkert min glæde – og forbauselse – da det 5 år senere lykkedes at erhverve et eksemplar af den eftertragtede bog hos en københavnsk boghandler. Det har ganske vist ikke det berømte omslag med nissen, – men alligevel – og så er der jo stadig noget at ønske sig. Det samme gælder den tibetanske ABC, den er ikke kommet endnu, så måske denne artikel kan skaffe den frem? På forhånd tak!

Mogens Schlüter, driftsbestyrer, Fensmark

1864 · Trækfuglene

I min ikke særlig store bogsamling har Blicher-samlingen en egen plads. Måske under påvirkning af Fars højtlesning af Blicher i hjemmet i min barndom fik jeg tidlig særlig interesse for hans digtning og begyndte at samle af og om ham. En samling af en forfatters skrifter er som en perlekæde, hvor nogle af perlerne er større eller har en

stærkere glans end andre – man må udvælge en enkelt.

Hvornår jeg lærte »Trækfuglene« at kende, kan jeg ikke huske, men jeg blev grebet af »Præledium« og »Ouverture« især. »Det er hvidt herude« er en vidunderlig åbenbaring af et dansk vinterlandskab, og Thomas Laubs dejlige melodi til digtet understreger det på én gang betagende og knuende i de jævne vers.

Andenudgaven af »Trækfuglene« var en af mine første erhvervelser. I modsætning til originaludgavens tarvelige blanke omslag er den udstyret med et litograferet glanspapirsomslag, der på mit eksemplar er grønt, men som findes også blå, gult og rosa. Forsidebilledet er et »romantisk« landskab hvori 11 fugle har fundet plads som repræsentanter for Blichers 30 trækfugle. Ikke alle er liget godt karakteriseret, men man kan kende stær, musvåge, gøg, silkehale, drossel, stork og brushane. Teksten er *Trækfuglene*. og *St. St. Blicher*. og nederst læses med fin skrift *N. Schmidt's Bog- & Steentr. i Randers*. Det kejtede tegnede, naive billede er af en vis ynde og er en af de tidligste Blicher-illustrationer. På bagsiden er en ramme, hvor ranker snor sig om opretstående stokke, og midt i 1864. En sammenligning af denne ramme med rammen om det i Johs. E. Tang Kristensens »Omkring nogle Blicherudgaver og deres forlæggere« i Bogvennen 1958 afbildede gadebillede fra Randers, der er litograferet af H. W. Seip (ikke N. W. Seip som angivet i Bogvennen), lader formode, at han også har litograferet omslaget. Motivet er 157 mm højt, bogens format ca. 177 × 112 mm.

Bogen er trykt med fraktur, et lidt blegt snit, der ikke står mål med originaludgavens, og betegnes *Andet Oplag, N. Schmidts Tryk og Forlag*. Niels Schmidt havde 1843 overtaget forlaget efter sin farbroder, boghandler Johan Frederik Smith, der i 1838 var originaludgavens forlægger.

Der er nogle trykfejl, men kun en enkelt meningsforstyrrende, og pudsigt nok mangler ved 16 af numrene over digtene, der henviser til indholdsfortegnelsen, punktum efter nummeret. Disse numre er udeladt i mange senere udgaver.

Om digtene i »Trækfuglene«, som jeg gang på gang vender tilbage til, har bedre penne end min skrevet. Kun en enkelthed vil jeg omtale. Digtet

· *Noli me tangere*

Blandt mine mange bind står et værk, jeg aldrig har læst. Det har sine grunde.

Omkring 1912 førte min skolevej daglig forbi en antikvarboghandler på Gl. Kongevej. Hans udstillede bøger var mig forlængst velkendte ansigter i en forjætted verden, og jeg stod hver dag naglet i timevis ved et firebinds historisk værk i smuk indbinding til den rystende pris af 1½ kr. Senere er jeg belært om, at ingen bog er så attråværdig som den endnu ikke opnåede, men her følte jeg første gang, at jeg i min forfærdende mangel på kundskaber ville være hjulpet for tid og evighed. Det tog to måneder at nå op på købesummen, og det stolteste øjeblik i mit liv som bogelsker kom, da jeg hjemførte min trofæ. Nu kunne intet ondt vederfares mig.

Flere måneder gik med at betragte bindene. Da allerede titlen havde krøllede bogstaver, blev læsning klogelig udskudt. Men illusionerne voksede bestandig, og til sidst blev det et princip hos mig ikke at røre den elskede genstand, identisk som den var med alle levende håb om fremgang i viden og selvrespekt ved besiddelsen. Bogstaverne lærtes, men bogen forblev et tabu af fremtid og mystik.

Senere har intet kunnet drive mig til at læse den bog endsige afhænde den. Jeg har opdaget, at der er visse ting i livet, man ikke skal sætte hænderne på. Vor tids psykotekniker borer kynisk i menneskesindets dybder og forbliver dog som Faust »ein Thor – und ist so klug als wie zuvor«. Sin første forelskelse skal man ikke begramse og analysere, for hedder det ikke i Tjernes lille digt:

Den dejligste pige i verden
findes etsteds i det blaa.
Hun lever i vore drømme,
den pige vi aldrig saa.
Hun skabtes af blonde taager,
hun aander i vor fantasi;
i denne har hun sin egen
blidslyngede himmelsti.

Denne bog og jeg har en hemmelighed sammen: anelsen om de kyske veje, der kun bevarer deres fortryllelse, når man ikke betræder dem.

Poul Ingerslev-Jensen, kapelmester, København

N. Schmidt Bog- & Steertin i Randers.

nr. 9: Sneppen ender med det tidligere i digtet brugte jægerudtryk *Tirez haut! tirez haut!* Men i supplementbindet til Samlede Noveller og Digte fra 1840, hvori »Trækfuglene« er optrykt, hedder det i rettelser: *det sidste »Tirez haut« udslettes.* Det er ikke sket i nogen af de udgaver, jeg har haft for mig, men da rettelsen må være Blichers, burde den følges. Prøv at læse digtet med kun ét afsluttende »Tirez haut!«! Sådan må det være.

Andenudgaven af »Trækfuglene« er ikke almindelig, men kan vel næppe kaldes sjælden. Den beskedne lille bog er en af dem, jeg ville være ked af at skilles ved; den hører til i perlekæden med sin særlige glans.

Poul Skadhauge,

antikvarboghandler, København

1859 · En arkæolog-bog

Blandt mine gamle arkæologiske bøger sætter jeg særlig pris på J. J. A. Worsaae's lille billedværk: *Nordiske Oldsager i Det Kongelige Museum i København*, i den anden og forøgede udgave fra 1859.

Bogen i sig selv er ret almindelig, og jeg har den i to eksemplarer; det ene er af to grunde noget særligt. Først det personlige: Dens ejere – museumsfolk og arkæologer – kan i ubrudt linje følges tilbage til før 1888, og de har alle sat deres navne i den, nemlig:

- 1) A. Strunk (1816–1888, inspecteur ved Oldnordisk Museum).
- 2) Henry Petersen 1888 (1849–1896, dr. phil., direktør for Nationalmuseets II. Afdeling).
- 3) W. Møllerup 1896 (1846–1917, direktør for samme 1896–1910).
- 4) C. M. Smidt 1910 (1872–1947, arkitekt og fast medarbejder ved samme).
- 5) C. G. Schultz 1949 (1905–1958, arkitekt og museumsinspektør).
- 6) C. J. Becker 1959 (1915–, museumsinspektør, senere professor).

Jeg har erhvervet den på auktion sidstnævnte år. Bogen er indbundet (pænt, men ordinært), vistnok ved Strunk; men han er næppe dens første ejer. Bagi er nemlig med Henry Petersens håndskrift tilføjet: »Kun 3 saad. Expl. exist. (rel. Strunk) er opr. Monrads (Minister) vidi i ucpl. Stand.«. (D. G. Monrad (1811–1887) var direktør i Kultusministeriet og minister i maj–december 1859).

Hermed er vi ved det andet forhold. Eksemplaret er i modsætning til den almindelige udgave trykt énsidigt og på svært papir, hvad der kunne tale for, at forf. har fremstillet nogle særlige eksemplarer. Dog er titelblad og en lille efterskrift på mit trykt på almindeligt papir. Det vil sige, at Strunk muligvis har erhvervet bogen uden disse dele, hvor man kunne have ventet Worsaae's dedikation (til Monrad(?)). Worsaae har efterladt sig talrige skrifter med sådanne personlige hilsener. Strunks eget, oprindelige eksemplar – af »almindelig« art og med dedikation – findes således i Nationalmuseet.

Mærkeligt nok er der forskel på det særlige og

de »almindelige« eksemplarer, idet store dele synes sat om og forsynet med ny paginering, hvortil er brugt andre typer. På dette mere bogtekniske felt er jeg ikke nået længere end til nysgerrig undren.

C. J. Becker, professor, dr. phil., København

1844 · Perraults eventyr

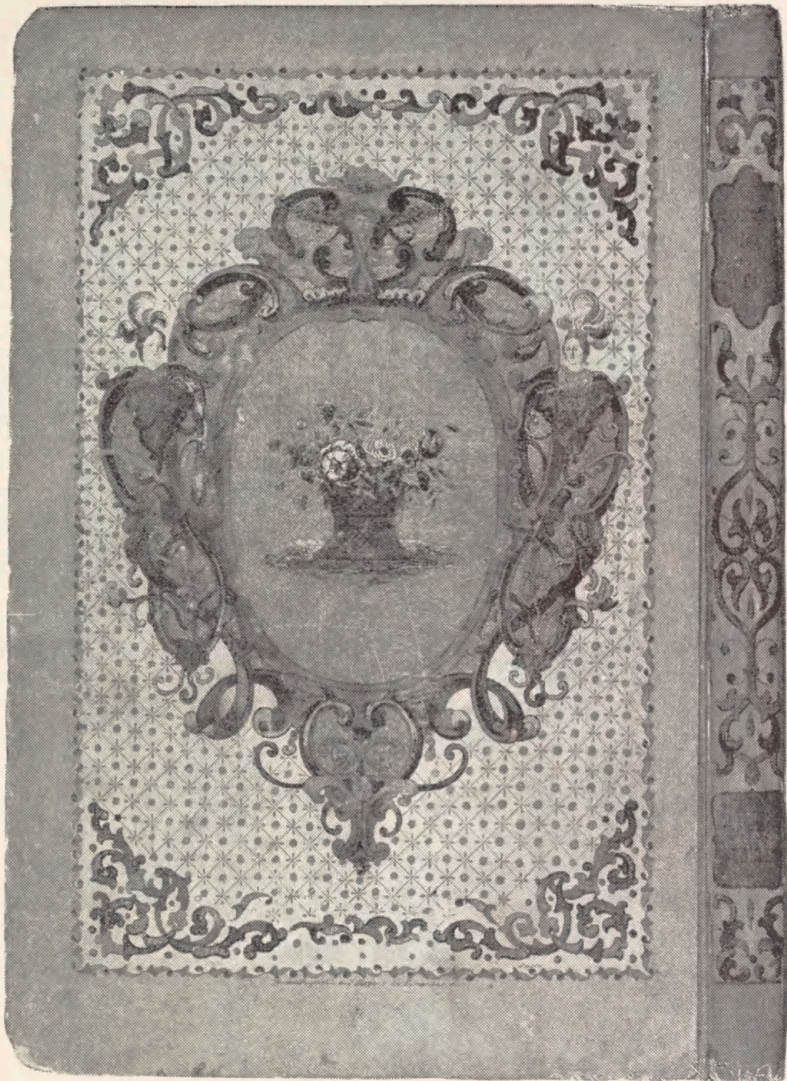
Alderstrinnet betyder naturligvis meget for bestemmelsen af ens yndlingsbog. De bøger, man i sin barndom og ungdom har sat mest pris på, bliver senere kun en smuk erindring om den forgangne tid. Andre bøger, sin mands, sætter man højt, f. eks. bogen om Jakob Knudsen, den store Goethebog og de essays, der blev udgivet efter hans død med titlen »Det ukuelige Håb« og den 2-binds Erindringsbog. Men to bøger vender jeg stadig tilbage til: Harald Kiddes »Sindbilleder« og Perraults Eventyr. »Sindbilleder« er kun bestemt ved sit indhold, men Perrault har alle de kvaliteter, der betyder mest for mig.

Det er en smuk bog i sit originale bind, en typisk fransk romantisk kartonnage. Årstal er ikke angivet; det er 1844, mens Perrault døde i maj 1703. På titelbladet står: *Contes des Fées, Charles Perrault*. Illustrés par 10 gravures sur acier, coloriées. Un grand nombre de vignettes sur bois, d'après les dessins de M. M. Pauquel. (De store billeder er håndkolorerede.) Paris Amédée Bédélet, Editeur 20 Des Grand Augustins. Den farverige kartonnage er litograferet af J. Mayer; højden er 243 mm.

Eventyrene kender vi. De er oversatte og findes i samlinger af børnebøger. Efter hvert eventyr står en versificeret Moralité.

Det første eventyr er *Le petit Chaperon rouge*. I vores oversættelse bliver Rødhætte frelst, ulvens mave sprættes op og hun hopper glad ud, men på fransk er der ingen nåde. I moralité fortælles, at sådan går det især unge piger, der er smukke, velskabte og søde, men de venligste ulve er de farligste.

Bogen har Adam Oehlenschläger foræret sin datterdatter Sophia Vilhelmine Bertha Phister den 6. december 1845. På smudsbladet har han med sin smukke skrift skrevet hendes navn og et 4-linjet lille vers:

Mit elskte Barn! Min Datterdatter kiære!
Gid ingen Modgangssky Dig sløre Livets Sol!
Din Ungdoms- og din Sommerrose være
Yndig uskyldig som din Barndoms Martsviol.

Eventyr kan man læse gennem hele sit liv, og jeg har mange samlinger. Billederne er kønne, og jeg har fået bogen af min højtelskede ven, lektor Th. A. Müller, ved en bestemt lejlighed. Ham tænker jeg på, når jeg har bogen fremme.

Kamma Briem Roos, København F.

1849 · *Det lå i en bog*

I min tid som personalechef i Det Berlingske Hus fik jeg mere og mere med husets historiske arkiv at gøre, såvel med et forsøg på en registrering af bøger trykt i Det Berlingske Bogtrykkeri siden Ernst Henrik Berling etablerede sig 1733 som med erhvervelse af bøger til samlingen fra det første hundredår.

I denne forbindelse stødte jeg ved et auktionseftersyn hos Hee på et eksemplar af Oehlenschlä-

ger's Hakon Jarl fra 1849, trykt af Bianco Luno's Bogtrykkeri 1848. Det var i 1957, og inden i bogen, udgivet af Høst 1849 i et komponeret shirtingsbind, lå – som jeg håbede upåagtet – nedenstående annoncemanuskrift:

Til den Berlingske Tidende:

Tirsdag den 9de Januar begynder Conferentsraad Oehlenschläger sine offentlige Forelæsninger, som en Fortsættelse fra ifjor, over sine tragiske og flere dramatiske Værker. Forelæsningen holdes Tirsdag- og Løverdageftermiddag fra Kl. 5 til 6 i Universitetsauditoriet No 6.

Ved auktionen fik jeg hammerslag på bogen for 8 kroner! Ganske vist var der ingen underskrift på manuskriptet – men mon dog ikke? Vor gamle, kyndige bogmand, Carl Dumreicher, lovede mig at kigge nærmere på det, og han svarede: »Der er ingen tvivl! Skriften er Oehlenschlägers!«

Så var der problemet med det manglende årstal. Nu spurgte jeg »Bevingede ord«s forfatter, redaktør T. Vogel-Jørgensen, der svarede: »Det var meget let at konstatere, at det gælder året 1849. Der tales om conferentsraad O. Han blev conferentsråd 1847. Altså efter dette tidspunkt. Han døde 1850. Altså inden da. Så er der kun året 1849, da 9. januar faldt på en tirsdag.«

Så gik turen til Berlingske Tidendes avisarkiv, hvor det konstateredes, at en annonce i overensstemmelse med manuskriptet var indrykket. 4. januar 1849. Som man ser:

Cylinder Speil. Kl. 8 forfatter Docent Holten sit Foredrag om Rifferten. Anmeldelser om Ting, der ønskes fremlagte næstf. Fredag, modtager Instrumentmager Nyrop.

Særskilte Bekjendtgjørelser.

Tirsdag den 9de Januar begynder Conferentsraad Oehlenschläger sine offentlige Forelæsninger, som en Fortsættelse fra ifjor, over sine tragiske og flere dramatiske Værker. Forelæsningerne holdes Tirsdag og Lørdag Eftermiddag fra Kl. 5 – 6, i Universitetsauditoriet Nr. 6.

Bekjendtgjørelse.

Saafræmt Beirliget tillader det, vil Dampskibet „Hertha“ afgaae fra Kjøbenhavn til Travemünde med Post og Passagerer imorgen Fredag den 5te

Kredsløbet var sluttet – og jeg syntes, det var morsomt!

Gunnar Ipsen, fhv. personalechef, Virum

1827 • En folkebog om guru Nanak

Min bogsamling – der ikke fortjener det fine navn, jeg her bruger om den – består mestendels af religions- og sprogvidenskab. Religionsvidenskab kan ikke tænkes uden sprogvidenskab, mens derimod den sidste nok kan stå alene. Inden for religionsvidenskab er igen det fortrinsvis religionshistorien, der er repræsenteret, og inden for den er det de østlige religiøse systemer (geografisk set fra Iran og videre østpå), der er de foretrukne. Skal jeg inden for denne gruppe udtage en bog, der hos mig har en særlig plads blandt alle de andre, bliver det en skildring – egentlig en hagiografi – af guru Nanak, sikhernes første guru og deres religions stifter.

Det er ikke svært at sige, hvorfor den bog må bære prisen fremfor alle de andre. Der er, i korthed sagt, to grunde til det, og de står begge i ganske nær relation til rent personlige forhold.

Først og fremmest interesserer bogens emne mig levende. Dens løse komposition, dens form som øjenvidneskildring, dens hovedtemaer: Nanak som det store menneske (Mahapurusha) og som verdenshersker (Cakravartin), dens omstændelige, minutøse redegørelse for hver en detaille i guruens liv fra hans fødsel over opvækst og kald til hans lange, mange rejser og endelig til hans død og de mirakler der da indtraf – alt det virker dragende og kaldende på mig og tvinger mig til at forsøge at sætte Nanak-skildringen ind i en større sammenhæng som litterært værk.

Dernæst er bogen sjælden. Det betyder, at det foreliggende eksemplar er ét blandt nogle ganske få; der findes i sikhernes manuskriptsamling i Amritsar kun seks håndskrevne eksemplarer af denne bog. Af dem er de to fra 1772 (altså ældre end den foreliggende bog), det ene fra 1827, og resten af senere dato.

Bogen er håndskrevet med rød og sort farve. Af skriften er dateret den 8. august 1827. Den er indbundet i skind og med klapbind som en persisk bog. Mange små, fine dekorationer er strøet ud over det røde bind. Skrifttypen er en for sikhernes særegen: Gurumukhi, en ældre skriftform. Det er karakteristisk for mange skriftreligioner, at de bevarer den ældre skrifttype, også selv om de op-

Bind i rødt og mørke-
rødt med sølv.
Forneden 1. side i rødt
og sort. Det 9-formede
ettal anes i margin.
Højde 190 mm.

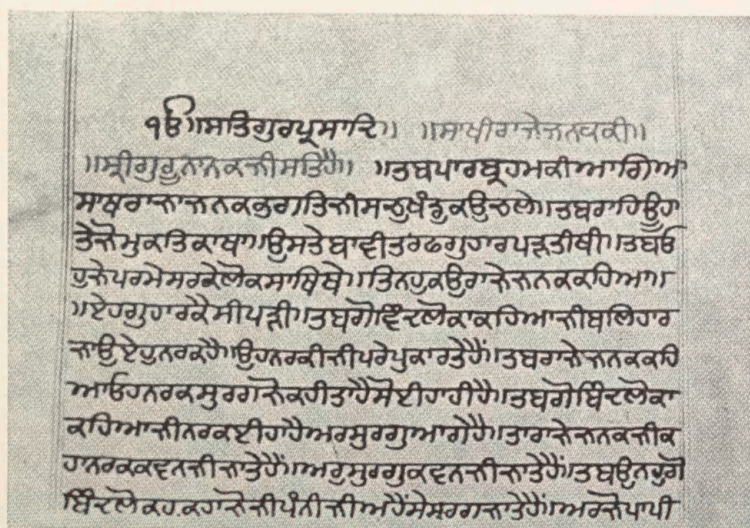

giver det ældre sprog. I tendensen til nedskrivning af hellige bøger har vi et eksempel på den forasiatisk skriftreligions sejr over de indiske, oprindelig skriftløse religioner.

Men bogen er også sjælden på den måde, at dens indhold er noget særegent. Dens legender har rod i befolkningen i Punjab. Det ser man, når man færdes i de små hjem i landsbyer og byer; findes der billeder her, så er det illustrationer til denne bogs legender; og det, børnene først lærer om guru Nanak, er de vidunderlige historier om ham. Hvis

vi forlader hjemmene og går til bazaren i en stor by og dør f. eks. beder om en skildring af guru Nanak, så vil vi ofte få en beretning om ham som denne rakt frem. Også her er altså legendernes Nanak levende. Det er forståeligt, at det er sådan, for det er mennesker fra de samme kredse, som dem vi før traf i landsbyen.

Men hos de højt dannede sikher, der er ledende inden for de såkaldte Singh Sabha'er og i institutionen Chief Khalsa Diwan (sikhernes retledende og opdragende institutioner) – hos dem er

bogen ikke i høj kurs. De vil helst af med alle disse »tilvækster«, som de kalder legenderne, og det falder godt i tråd med deres stræben efter at nå ind til en forståelse af guru Nanak, der kan stå for moderne videnskabelig kritik.

Bogen er og bliver en folkebog. For 100 eller 150 år siden kunne den endnu have sin plads i et tempel. Men nu må den nøjes med et hjem eller en videnskabelig institution. Folkets tro, folkets skik, dets tavse – måske (men det er sagt uden nedsættende bibetydning) i virkeligheden uvidende – hængende ved de udkårne helte, dets kraft til at bære den bitreste skæbne med rankhed og smil, har ofte været en kilde til undren og beundring for mig.

I bogen om guru Nanak er der foruden dette så meget andet, som kalder på mig. Derfor har den for mig en særlig plads og også en fortrinsstilling blandt så mange andre.

Jan Nielsen, lektor ved Sorø Akademis Skole

1822 · Ulykkes-Historier

Ulykkes-Historier til Advarsel for Børn. Oversat af Captain Ludvig Fasting. Kjøbenhavn 1822. Forlagt af Fr. Brummer. Trykt hos Græbe.

En ret så trøstesløs og humørforladt bog at foretrække? Og dog læser jeg den med et stort smil. Når man samler på børnebøger fra omkring 1840 og tidligere, bliver man vant til »rædsler«. Dette kunne lyde som en selvmodsigelse: børnebøger og rædsler i samme åndedræt – men, nej, – opdragelsesprincipperne var omkring denne bogs tilblivelse isprængt eksempler af ulykker. Selvforskyldte naturligtvis. Man skulle jo opdrages og lære, at hvis man ikke fulgte forældrenes råd, så skete det »forfærdelige«.

Som voksen tager man jo en bog som denne uhøjtideligt, men man kan tænke sig til børns reaktion, når man selv endnu ikke har glemt et eventyr af Grimm med et kistelåg, der smækkede i, så et barnehoved rullede ned i bunden af kisten!

Når man samler på børnebøger og dermed forbundne ABC'er, må netop denne blive ens yndlingsbog – eller en af ens yndlingsbøger. De er alle så henrivende og morsomme og fra et kulturelt

synspunkt så interessante. Denne er lille og aflang (14 × 10,5 cm), dejlig at have i hånden, og med 24 »illuminerede kobber« – ét for hver historie.

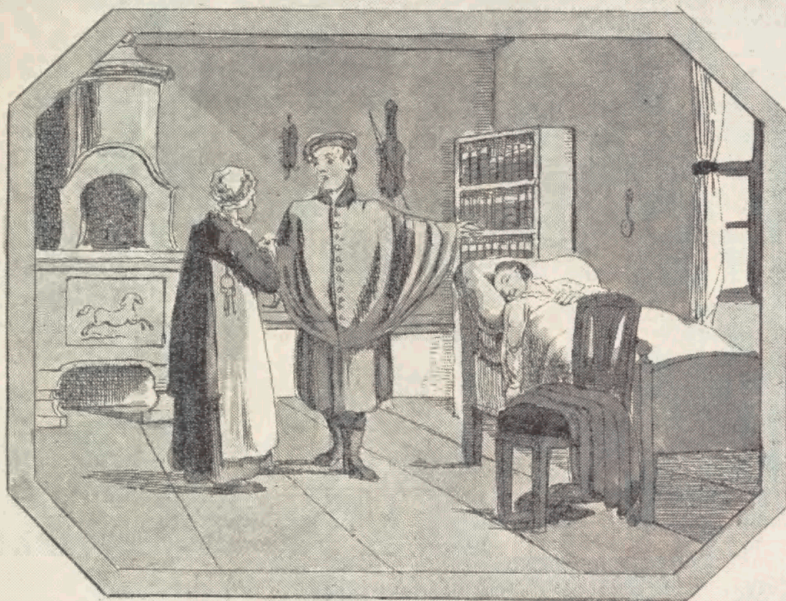
Kedeligt er det, at ikke alle 24 billeder kan gives, men kun dette ene fra historien »Den Qvalte«, og endda uden farver. Den handler om to studenter, der bor sammen på et værelse: »brave og ordentlige unge Mennesker, der ikke, som Andre af deres Lige, sad og svirede hele Nætter i Ølhuse, eller sværmede omkring paa Gaden. Om Aftenen, i det seneste Kl. 9 eller 10, kom de hjem, studerede en Times Tid, og lagde sig derpaa til Ro. Derfor vare endnu de ogsaa vaagne om Morgenens Kl. 5 og vare da muntre og ret oplagte til Arbejde – At man ved sit Arbejde skaffer sig Guld eller Penge, ja endog noget bedre end Penge, nemlig en dannet Forstand og nyttige Kundskaber, er Eder vist alle bekjendt«.

En lille indskudt bemærkning før jeg fortsætter: Sproget kan synes anderledes end nu, men et studieforløb er åbenbart ikke så forskelligt fra vore dages. Der findes dovne, letsindige studenter og flittige, morgenduelige sådanne. De øldrikkende og de hashrygende er en torn i øjet på borgerne!

Og nu kommer det sørgelige: Den ene student – Arnold – ventede i deres fælles værelse på sin ven – Dietmar – der var til »Doctorgilde«, men da klokken blev mange, lagde han sig til at sove, efter at have anbragt det tændte lys på kakkelloven, så hans ven kunne se, når han trådte ind. Men hvilken jammer blev der ikke, da Dietmar kom hjem og fandt Arnold død i sengen. – Da han så lysestagen på ovnen, »kunde han forklare sig Alt«. Der havde ligget et bundt svovlstikker på stagen, der var blevet antændt af en gnist og »havde opfyldt Værelset med den dræbende Damp, hvoraf Arnold var bleven qvalt, før han kunde vaagne«.

En anden historie handler om en skrædderdreng, som frøs så forfærdeligt i sit kammer og tog et kulbækken med for blot at have lidt varme, medens han klædte sig af, og som døde i det »indsluttede« rum af kulilteampe. Og en tredje om en dreng fra forfatterens fødeby, som »endog bliver dræbt af Viindamp«. Vejret går fra ham og hans afsjælede legeme findes under en vintønde, da han går ned i en mosterikælder med gærende fade.

XXIII.

Bogen er, som så mange andre på den tid, oversat »fra det Tydske«, her af Captain Fasting. Af dens andre titler kan nævnes: Uforsigtig Brug af Skydegeværer, Hvor let et velskabt Barn kan blive pukkelrygget, Den lille Sukkermund.

Billederne i de gamle børnebøger og ABC'er er for mig det interessanteste. At købe en bog uden billeder ville være utænkeligt. Børnebogsbillederne er en billedskat, som er for lidt kendt og skattet; men nu, hvor børn for første gang i verdenshistorien har fået lov at have et sjæleliv, vil også interessen for det, de beskæftigede sig med »dengang« blive aktuelt.

Estrid Faurholt

1805 · Poetiske Skrifter

Skal jeg blandt mine ret talrige bøger udvælge min yndlingsbog, er der for mig ingen tvivl mulig. Jeg ejer en bog, der på en så direkte og personlig måde

bringer mig i forbindelse med en af guldalderens fineste frembringelser, at ingen anden bog kan sættes ved siden af den.

Det drejer sig om *Adam Oehlenschläger: Poetiske Skrifter*. København 1805, der blev udsendt i to dele. Bøgerne er indbundet i samtidigt bind med skindryg og hjørner; ryggen er forsynet med titel i den tids meget spinkle skrift og ornamenter i guldtryk og blindtryk. Det, der gør førstedelen af dette værk til noget særligt, er, at den på bladet over for titelbladet er forsynet med en dedikation: »Til Herr. Etatsraad H. Heger fra Forfatteren«. Det er en gave fra Oehlenschläger til hans svigerfader, etatsråd Hans Heger, der var en meget betydelig mand, men som nu erindres bedst gennem sine svigerbørn, idet den ene datter, Christiane, blev gift med Oehlenschläger, medens den anden, Kamma, giftede sig med Rahbek.

Foruden denne dedikation er der imidlertid to ejermærker, idet Heger selv har skrevet sit navn

på titelbladet, medens min oldefar, biskop H. L. Martensen, på bladet overfor med ganske lille skrift har skrevet: H. Martensen.

Hvordan bogen er kommet i biskoppens besiddelse, ved jeg ikke. Men der bestod hele livet igenem et meget nært forhold imellem Oehlenschläger og Martensen, som Martensen flere gange kommer ind på i sine memoirer (»Af mit Levnet«, 1882–1883). Allerede i sin skoletid i Metropolitanskolen læste han Oehlenschläger, som han er så begejstret for, at han siger, at han tror ikke, han i fantasiens rigdom og fylde, i den plastiske kraft, i billedsprogets skønhed og friskhed er overgået af nogen. Da Martensen blev student, blev Oehlenschläger hans private præceptor, og senere kom han i et meget nært personligt forhold til ham og omgikkes ham meget. Martensen nævner selv i sine memoirer »Aladdin«, der jo kom i første udgave i de poetiske skrifter, som et af de værker, som han satte størst pris på. Denne beundring fra Martensens side over for Oehlenschläger har sikkert været almindelig kendt, idet det var Martensen, der holdt talen, da statuen af Oehlenschläger blev afsløret nogle år efter hans død. Man kan derfor gætte på, at Oehlenschläger har arvet bogen efter sin svigerfader, og at han – eller hans efterladte – har benyttet den som gave til Martensen ved en eller anden lejlighed.

Selv har jeg erhvervet bogen ved tyveri. Mor, som efter fars død i 1935 havde bogen, gik nemlig en dag med den til en antikvarboghandler for at få den vurderet, og da jeg syntes, at det kunne tydes som et svagt tegn på, at hun overvejede at sælge den, kunne jeg ikke dy mig for at fjerne den fra hendes bogsamling i et ubevogtet øjeblik for at bevare den i familiens eje. Da jeg fortalte hende om det, morede det hende adskillige gange at prøve at finde den igen i min bogsamling. Det var dog forgæves, den var anbragt på en plads, hvor hun ikke fandt på at søge den.

Efter mors død var mine søskende enige om at lade mig arve den, så nu er den vel igen i lovlig besiddelse.

Florian Martensen-Larsen,
stiftamtmand,
Viborg

1803 · 1906

Det er sjældent, at en bogsamler kan pege på én bog og sige, at med den begyndte hans samling. Så heldig er imidlertid jeg, for det huskes tydeligt, da min far, da jeg gik i I. G., gav mig *Oehlenschläger's Digte 1803*, som det unge menneske troede var originaludgaven, men senere erkendtes at indeholde den famøse trykfejl »bleglyse hæve« for »bleglyse bæve«, hvorfor det »blot« var eftertrykket. Bogen, i jomfruelig tilstand og i datidigt bind, blev dog og er stadig til stor glæde for sin ejermand. Den åbnes hyppigere end originaludgaven, som først blev erhvervet 35 år senere, og hver gang føles bogstaveligt det friske pust, som, trods de indlagte pressede blomster, strømmer ud fra disse blade. Det sanses og forstås, at her er gennembrudsbogen i det 19. århundredes danske lyrik.

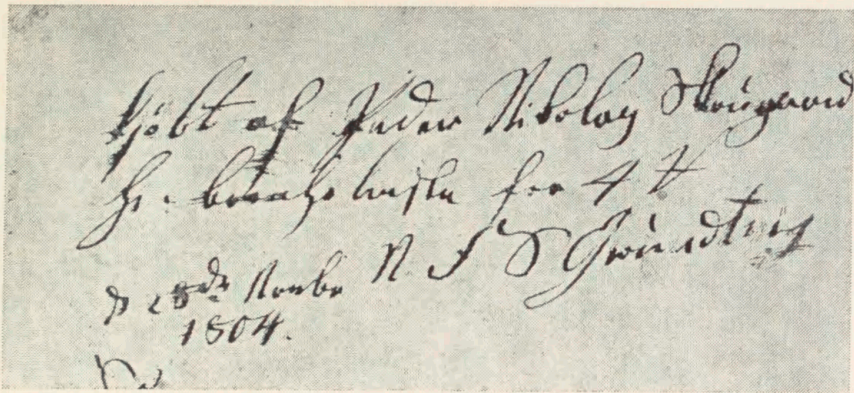
Tilfældet ville, at *Johs. V. Jensen's Digte 1906* blev erhvervet samme år i erkendelse af, at også her var et sandt gennembrudsværk, men der skulle dog gå mange år førend en Ole Wivel og en Klaus Ribbjerg skrev om denne samling i serien »En bog, der forandrede mit liv«. Den umiddelbare læsning af *Johs. V. Jensen's »Digte«* efterlader én med noget af samme følelse som læsningen af *Oehlenschläger's »Digte«*: en utrolig variation i versmålene, spændstighed og spændvidde i emnekredsen og en nænsomhed i behandlingen af det danske sprog. De to digteres valgslægtskab lyser ud af *Johs. V. Jensen's* mindestrofe: »Ham lærte Skov at visne glad./Ja Løv og Liv de følges ad.«

Derfor blev de to bøger mine kæreste.

J. J. Pindborg, professor, dr. odont.,
København

1803 · Steffens · Grundtvig

Jeg er vokset op mellem bøger. Min far var præst i Vraa og samtidig leder af Vendsyssels første og nu eneste grundtvigske folkehøjskole – grundlagt af min morfar for 100 år siden. Altså arveligt belastet grundtvigianer – vokset op med Grundtvigs salmer og folkelige sange – en arv jeg for øvrigt med glæde vedkender mig.

I fars studerekammer med bøger væggene rundt tilbragte jeg som barn mange timer, og ved hans død arvede jeg bl. a. hans Grundtvigsamling, som jeg nu i snart 40 år har søgt at udbygge sammen med mine øvrige guldalderbøger – Blicher især. Min meget store topografiske samling om Vendsyssel er en anden historie.

Som student lod jeg ørnen skue mod det himmelske lys og sneg mig i stedet ned i Sværtegade og talte bogbind med Anker Kyster, gik på bogauktioner eller i antikvarernes gyder, og her var det, at jeg en dag under gulligt gasblus fandt en lille forpjusket bog, såvist ikke bundet af nogen oldermænd i laug – . På titelbladet stod: *Indledning til filosofiske forelæsninger af Henrich Steffens*, København 1803, altså programskriftet for vor litterære guldalder, der så stærkt har præget mit hjem. Men der stod mere. På bogens første hvide blad stod håndskrevet med sære kluntede, gotiske bogstaver, som prentet af en olding: »Købt af Peder Nikolay Skougaard – [in] bornholmske – for 4 Mark d. 28 Novbr 1804. NFS Grundtvig«.

Bogen har altså tilhørt Grundtvig – købt af studentervennen, der senere inspirerede ham til oversættelsen af Saxo og Snorre, og da Grundtvig rejste til Langeland som huslærer på herregården Egeløkke, havde han den ifølge professor Rønning med i sin vadsæk. Her blev den på kvistværelset til haven det tavse vidne til oprivende sjælekampe og til de vældige jævndøgnssorme, der gik tungt gennem Grundtvigs sind som følge af en heftig

forelskelse i gårdens smukke frue. For at dæmpe sin lidenskab kastede han sig over bøgerne og ikke mindst, oplyser Rønning, blev Steffensbogen ham til stor hjælp i disse kriseår, der kom til at spille en så afgørende rolle i hans udvikling.

Endvidere bærer bogen navnene C. With og C. Graae, der var medlem af det læseselskab, som Grundtvig stiftede blandt øens præster, og som nok kunne give stof til yderligere fabulering. Siden er bogen altså vandret over københavnske antikvarier og befinder sig nu i min bogsamling her langt nord for Limfjorden. Men dette følgeskab med Grundtvig i hans gærende ungdomsår har gjort den til en af mine kæreste bøger, for hvad ville den ikke kunne fortælle, om den havde haft mæle?

Jørgen Kaj Bertelsen, Vraa, Vendsyssel

1791 · Olsens Poesier, Sorø

Gennem nogle år har jeg fået erhvervet mig nogle få Sorø-tryk, idet jeg ville søge at samle et udsnit af den fra Sorø udgæede produktion, dels fra det ridderlige akademis tid i det 17. årh., dels og måske især fra Sorø-oplysningens tid i sidste halvdel af 18. årh. Kun for evt. at afrunde et forfatter-skab bør samlingen derfor indeholde enkelte værker, trykt uden for Sorø.

Desværre er det ikke så ofte, at Sorø-tryk fra det 17. årh. udbydes til salg, og selv om oplysningstidens forfattere oftere ses, er der meget lang vej

igen, inden et nogenlunde fyldigt udvalg er opnået.

Min kone og især mine børn har ofte lidt nedsettende talt om de gamle »ormstukne« bøger, som jeg slæber hjem, ofte til dyre penge –, og indholdet: Senecas Skrifter, Davids Psalmebog, Schønningens historiebøger, Schyttes Kameralvidenskab, Sneedorffs skrifter mv. »Tørt og gammeldags«.

Indtil jeg en dag fik fat i en beskedent udseende lille bog, på rygtitlen benævnt »Olsens Poesier«. Alene titlen fik børnene til at studse. Og indholdet (*Poesier af Gottsche Hans Olsen, Sorøe, 1791*, trykt hos F. L. Lillie, Akademiets bogtrykker), væsentligst bestående af lejlighedsdigte, fik dem til at juble over den poesi, der vel allerede dengang var lidt naiv, men som set med nutidsøjne ofte tangerer det parodiske, og som også gennem kærlighedsdigtene viser, at der levede andre i Sorø end lidt tørre og for nutiden kedelige professorer. Familien ser nu med betydelig større forståelse på mine anskaffelser af »gamle ormædte bøger«.

Da bogen oven i købet bringer bud fra dette snart 200 år gamle miljø ved flg. påtegning på forsidebladet: »Souvenir de l'auteur. Cop. le 20. juin 1799«, foruden et gammelt ejernavn, Axel Lorentsen, og endelig er forsynet med et nyere ex libris for Jørgen Kaj Bertelsen (tegnet af L. H. 1930*), er det indlysende, at Olsen og hans poesier står mit hjerte nær.

Max Ebert, advokat, Roskilde

* Et mærkeligt tilfælde har sammenbragt den foran omtalte bog, der tilhører redaktør Bertelsen og har hans exlibris af Johannes Larsen (uden navnet Kaj) og den her omtalte bog, der har tilhørt ham og har hans ikke mere benyttede exlibris af Lars Nielsen. Fra Olsens bearbejdelse af Bürgers »Lenore«, en af tidens mest yndede ballader, skal citeres:

O Piger, troer ei paa en Hielm
Og ridderlige Skiolde!
Tit pryde de en listig Skielm,
Hvis Løfter ere golde;
Naar Jomfrukransen er ei meer,
Saa reiser Ridderen og leer.

Red.

1789 · Arven fra von Warnstedt

Da den unge officer August Baggesen i 1818 vendte tilbage til København med det danske kontingent, som i næsten 3 år havde holdt dele af Nordfrankrig besat, lå der en gave til ham. Den var fra den tidligere og året før afdøde direktør for Det Kongelige Teater, kammerherre H. W. von Warnstedt. Pakken indeholdt et eksemplar af faderen, Jens Baggesen's, herostratisk berømte libretto til F. L. Æ. Kunzens opera *Holger Danske* (1789).

Det spændende ved gaven var imidlertid, at gaveren også havde vedlagt 4 breve fra den unge, utålmodige og begejstrede Jens Baggesen, breve som mere end mange ord fortæller om digterens forventninger. »Holger Danske« havde premiere den 31. marts 1789. Med det første brev sender Jens Baggesen von Warnstedt det første trykte eksemplar med ordene: »Tilgiv mig, Herr Kammerherre, at jeg i disse Dage har maattet nægte mig den Fornøjelse at tale med Dem. Jeg har været, og er meget, meget syg Jeg sender Deres Velbaarenhed det allerførste eksemplar Det glæder mig at kunne give Dem denne trykte første-fødte, og De må undskylde dens Nøgenhed – både Bøger og Mennesker komme splitter nøgne af Moders Liv. Lys Deres Velsignelse over det arme Noer! Stakkels Dreng! endnu gaar det godt, men Gud veed, hvorledes det vil gaa ham, naar han har faaet Buxer.« Eksemplaret har nok været uindbundet og måske endog uden det blå omslag.

Ud over premieren opnåede »Holger Danske« 5 opførelser, nemlig den 1., 2., 14., 15. og 17. april. Derefter blev operaen henlagt efter Baggesens udtrykkelige ønske. Holger-fejden, både den litterære og den sproglige, var da allerede i fuld gang.

Den 2. og den 17. april tilfaldt hele billetindtægten forfatter og komponist, og de 2 næste breve omhandler da, hvorledes Jens Baggesen ved en spøg overlader von Warnstedt 2 hold fribilletter. Det 4. brev indeholder en invitation til teaterchefen om at mødes med ensemblet, som Kunzen og Baggesen traditionen tro havde inviteret til gilde i den engelske klub. »Jeg haaber, De vil gøre mig den Fornøjelse at komme, Hr. Kammerherre. Det er maaske første og sidste Gang, De er Gæst hos Deres Baggesen.«

August Baggesen har ladet bogen indbinde, og på forsatsbladet har han nærmere anført proveniensen. Siden er bogen erhvervet af samleren E. V. Agerholm. Den 22. juli 1886 køber L. Winding den, og 1. marts 1928 kommer bogen i kaffehandler H. I. Andersens besiddelse. Den 13. november 1941 erhvervede jeg det eftertragtede eksemplar.

Det er naturligt, at det Warnstedtske eksemplar af »Holger Danske« må være flagskibet i en Baggesen-samling. Og i de sidste 30 år er mit bibliotek da også bygget op omkring aksen Baggesen-Oehlen-schläger med den samtidige litteratur som ramme.

Bøgerne i min samling skal helst også kunne fortælle en anden historie end den, der står trykt på de hvide blade. De skal kunne fortælle om mennesker, der har ejet dem, læst dem og bevaret dem. Det bærer samlingen da også præg af. Der er eftertragtede bøger imellem med egenhændige dedikationer og digte. Men der er også rene bagateller, der lige fuldt beretter om samlerglæde og kærlighed mellem mennesker. Det er det, man har kaldt bøgernes sande magi.

Bent W. Dahlstrøm,

forlagsdirektør, Rungsted Kyst

1782 • Kiøbenhavn's Beskrivelse

Grundstammen i mit bibliotek er jo nok bøger anskaffet i gymnasietiden og hovedsagelig indkøb efter Gyldendals dengang løbende månedsnedsættelser. De fag jeg valgte til skoleembedseksamen, Nordisk filologi, engelsk og tysk, har naturligvis sat sit præg på udvalget senere hen.

Men allerede på et tidligt tidspunkt har samlingen vist tilbøjelighed til at forgrene sig til kultur- og kunsthistorie samt topografiske områder. Vandringer på Christianshavn var jo nok den første tilskyndelse til interessen for Københavns arkitektur. Nu ville tilfældet, at jeg i 1936 fik et vikariat ved korrekturen af Rigsdagstidende. Det blev min skæbne og for en stor del også min bogsamlings. Jeg blev i Rigsdagen (Folketinget) i 33 år, en tid som korrektør, siden som bibliotekar. Christiansborg var pludselig blevet lokalhistorie for mig i allersnæveste forstand. Bl. a. de henved tre meter dybe vinduesnicher i korrektørværelset i underste etage vakte min interesse for slottets historie, og inden jeg vidste af det, var jeg blevet samler af Christiansborgiana.

Så småt begyndte jeg at samle på de mere almindelige ting om emnet, men længe varede det naturligvis ikke, før man også begærede de sjældnere sager. Der er tre vigtige samtidige beskrivelser af Christiansborg, den i *N. Jonges Kiøbenhavn's Beskrivelse*. Kbh. 1782, den i den tyske kunstkenner F. V. B. von Ramdohr's »Studien auf einer Reise nach Dänemark«. 1792, og endelig, udkommet umiddelbart efter slottets brand 1794, den anonyme »Beskrivelse over Residence-Slottet«. 1794 og »Fortsættelse« samme år, alle ganske overordentlig sjældne. I løbet af en halv snes år lykkedes det at få Ramdohr og Beskrivelsen i hus, dog ikke Fortsættelsen, som jeg stadig kun besidder i Xeroxkopi. Men nu gjaldt det altså om at få fat på Jonge i et hæderligt eksemplar. Først i 1957 var chancen der. Da bortsolgte min tidligere korrektørkollega, stenografiteoretikeren, cand. mag. P. K. Stibolt sine bøger ved en auktion. Han var en navnkundig bogsamler og en markant personlighed. Efter nogle søvnløse nætter kunne jeg en dag sætte Jonge på plads i min bogreol. Prisen blev naturligvis meget høj, men eksemplaret er i usædvanlig fin stand, på skrivpapir (XIV + 550 s., 4°), pletfri og indbundet med en smuk ryg med rig forgyldning (Wilhelmi?). Titelbladet prydes af den her gengivne vignen, stukket af Johan Gottlieb Friedrich efter maleren Georg Mathias Fuchs' forlæg. – Bogen forekommer for øvrigt også med et andet titelblad, uden kobberstikket, men dekoreret med en ramme af røskener om hele teksten.

Det er altid interessant at kunne spore bøger tilbage til tidligere ejere. Jonge er jeg i stand til at følge vel nok 100 år tilbage: kirkehistorikeren H. F. Rørdam (1830–1913), overretssagfører Ole F. Olsen (erhv. 1914), grosserer H. I. Andersen (»Kaffe-Andersen«), Rosenkilde og Bagger 1941, nævnte P. K. Stibolt (erhv. 1941), alle kendte bogsamlere.

Jeg har kun grund til at være tilfreds med mit eksemplar, som udfyldte et gabende hul i min Christiansborg-Samling og tillige gik smukt ind i rækken af mine københavnsbeskrivelser og -førere. – Men ærgerligt er det trods alt at tænke på, at der omkr. 1940 var et eksemplar på markedet med Luxdorphs superexlibris.

Chr. Bang, bibliotekar, cand. mag.,

billedredaktør på Christiansborg-Værket

1768 · En brændt Voltaire

Min bog *L'homme aux quarante écus* er af Voltaire. Bogen blev udgivet i 1768, og hele udgaven blev i sin tid brændt, således at eksemplarer af første-trykket er store sjældenheder. Den er indbundet sidst i 19. århundrede af en meget fin bogbinder ved navn Canape. Jeg købte bogen på professor Einar Christiansens auktion i 1940 og læste den under besættelsen. Den gjorde et meget stort indtryk på mig, fordi Voltaire turde rette en så skarp kritik mod Frankrig og referere så mange opsigtsvækkende og skrækelige ting.

Jeg har læst bogen igen, og den gjorde ligeså stort indtryk på mig nu som dengang.

Da handlingsforløbet er meget stærkt, kan jeg desværre ikke her skildre det detaljeret, og jeg forstår godt, at man i sin tid brændte hele udgaven.

I Frankrig betragtede man som bekendt Voltaire som det største geni, hvad han jo også var, alligevel er det bemærkelsesværdigt, at han ikke blev straffet efter bogens udgivelse. Det at man brændte en bog af Voltaire, viser jo i sig selv, hvor stærkt bogen må have virket.

Fanny Stangebye, København

1670 · John Ogilby: Africa

Det er forkert at bede en børnerig familie udpege sit kæreste barn. Samleren er kun ubetydeligt bedre stillet. Men måske kan man svare på spørgsmålet: Hvilken bog vil du nødigst undvære, og hvad er grunden dertil?

Jeg vælger *John Ogilby: Africa: Being an Accurate Description of the Regions of Ægypt, Barbary, Lybia and Billedulgerid, the Land of Negroes, with all the Ajactant Islands, Coasts, Harbours, Rivers, Lakes, Cities, Their Customs, Modes and Inexhaustible Treasures, Wonderful Plants, Beasts and Serpents. To the High and Mighty Monarch Charles II of England, Scotland, France and Ireland, King, Defender of the Faith & London M.DC.LXX*. Det kobberstukne titelblad ses her (405 mm højt).

Det er en bog i folio (XIV + 767 s.), og mit eksemplar er perfekt, indbundet i samtidigt hel-

læder med rygforgyldning. Bogen er en af de største, sjældneste og mest fremragende Afrika-beskrivelser. I forf.s kildefortegnelse over dels velkendte og dels nu ukendte (?) værker af engelske, hollandske, franske, portugisiske, italienske, franske, latinske og græske forfattere navngives 58, deriblandt Ptolemæus, Leo Africanus – og Cæsar.

Mangfoldigheden af fremragende kobberstukne kort og illustrationer er af allerstørste topografiske og historisk-etnografiske betydning. Sproget er smukt og letlæseligt, satsen ligeså. Et udateret oversigtskort af Jacobus Meursius viser Nilens, Nigerens og Congoflodens kilder med rentud forbavsende korrekthed.

Bogen blev fundet 1968 i Lissabon af en dansk antikvarboghandler. Den blev udbudt for et meget betydeligt beløb og blev først af undertegnede for-gæves foreslået erhvervet af et offentligt bibliotek til bevarelse i Danmark. Dernæst erhvervede jeg den selv – ved stor velvilje fra sælgerens side – gennem byttemål, og betalte med et næsten firecifret antal andre bøger. Dels let erstattelige nyere bindstærke samlingsværker på forskellige sprog, dels, ved tiltrængt sanering, med ca. 300 mindre lødige eksemplarer eller dubletter fra mit gennem ca. 40 år etablerede specialbibliotek om Afrika.

Kort sagt, papirpenge vekslet for en guldbarre – som et uvurderligt led i en betydelig samling af dels Etnografica, især vaaben, og dels ældre og nyere lødige bøger om Afrika syd for Sahara, samlet fra drengene til op i en moden alder.

Om samlingen hedder det i rapporten om »Nogle fynske godsbiblioteker« (Odense Universitetsbibliotek 1967), at »den er prototypen på en specialsamling, der supplerer offentlige institutioners bestand«. I denne helhed bærer Ogilby for mig prisen blandt bøgerne, fagligt, æstetisk og som samlerstykke.

G. Ahlefeldt-Laurvig-Bille, Egeskov, Fyn

1670 · Pascals Tanker

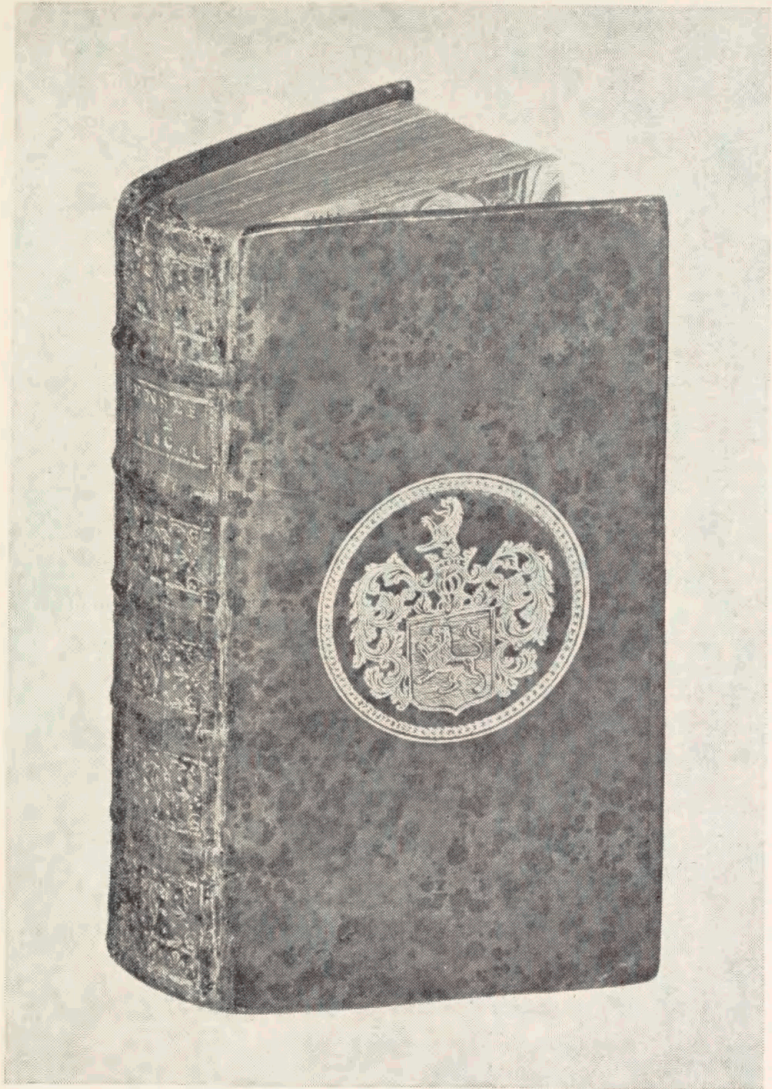
»Vita sine libris nulla.« Og når jeg sidder og lader blikket glide henover mine reoler, standser jeg ved én eller anden bog, tager den ud – er det den? Nej,

og den glider ind på sin plads. Eller er det måske et bogbind, der fanger mit blik? Nej, heller ikke det formår at røre ved noget dybest inde i mig. Videre – og pludselig er der et bind i duodez, indbundet i marmoreret kalv med rigt forgyldt ryg og med slægten Løvenskiold's superexlibris på begge permer, der taler til mig. Bogen er 160 mm høj.

Jeg åbner den, og på titelbladet står der: *Pensées de M. Pascal sur la religion et sur quelques autres sujets, qui ont esté trouvées après sa mort parmy ses papiers. A Paris chez Guillaume Desprez, rue Saint Jacques Prosper. M.DC.LXX. Avec Privilege & Approbation.* En sjældenhed, ja vist, eftersom det er første udgave, første tryk.

Den er erhvervet for mange år siden på afdøde redaktør Gulmann's auktion og for en mere end rimelig pris. Men det er ikke sjældenheden, men indholdet, der den dag i dag fængsler mig, hver gang jeg blader i den. Hvorfor? For det første stilen: de korte, nervøse sætninger på blændende fransk, og så indholdet, der ligger bagved. Den skepsis, som borede så dybt ind i hjertet på det 17. århundrede, angreb Pascal, skønt han sjældent vaklede i sin tro. For få mænd har tvivlen været mere smertelig, og der har vel aldrig eksisteret et klarere, mere gennemtrængende intellekt, så ganske naturligt var – trods alt – tvivlen bestandig til stede. »Les Pensées« illustrerer de tanker, som denne konflikt vakte i ham. Der er en lidenskab, en hårdnakket vilje til at tro, til at overbevise sig selv ad forstandens vej. Og dog – »Le dernier acte est toujours sanglant, quelque belle que soit la comédie en tout le reste. On jette enfin de la terre sur la teste, & en voilà pour jamais«. – Men lad mig ikke fordybe mig i Pascal's filosofi. Bogsamlerens forfængelighed stikker hovedet frem: Det er et såre skønt eksemplar. Bogen var bogstavelig talt så urørt, da jeg fik den, at jeg forsigtigt måtte skille bladene fra det røde snit, der endnu klæbede, just som var den kommet fra bogbinderen. Et stort og vel nok enestående eksemplar, som jeg engang i min forfængelighed tog med til England for at sammenligne med British Museum's eksemplar, der viste sig at være ombundet og 1,3 cm mindre end mit. Sat sapienti!

Edward C. J. Wolf, cand. mag. et mag. art.,
lektor ved Københavns Universitet

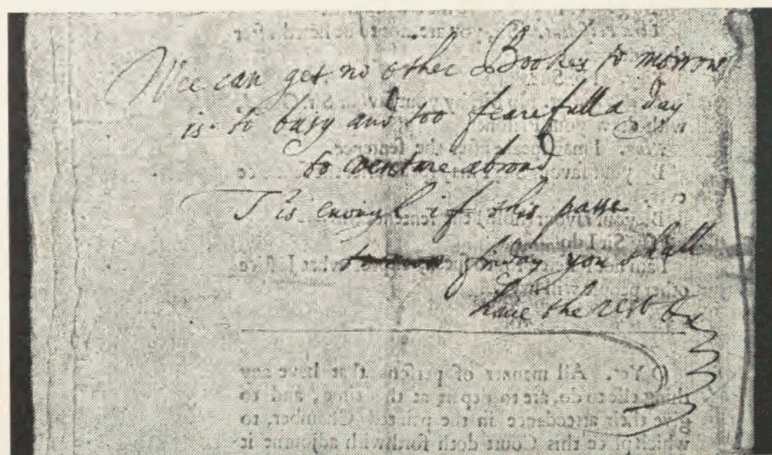
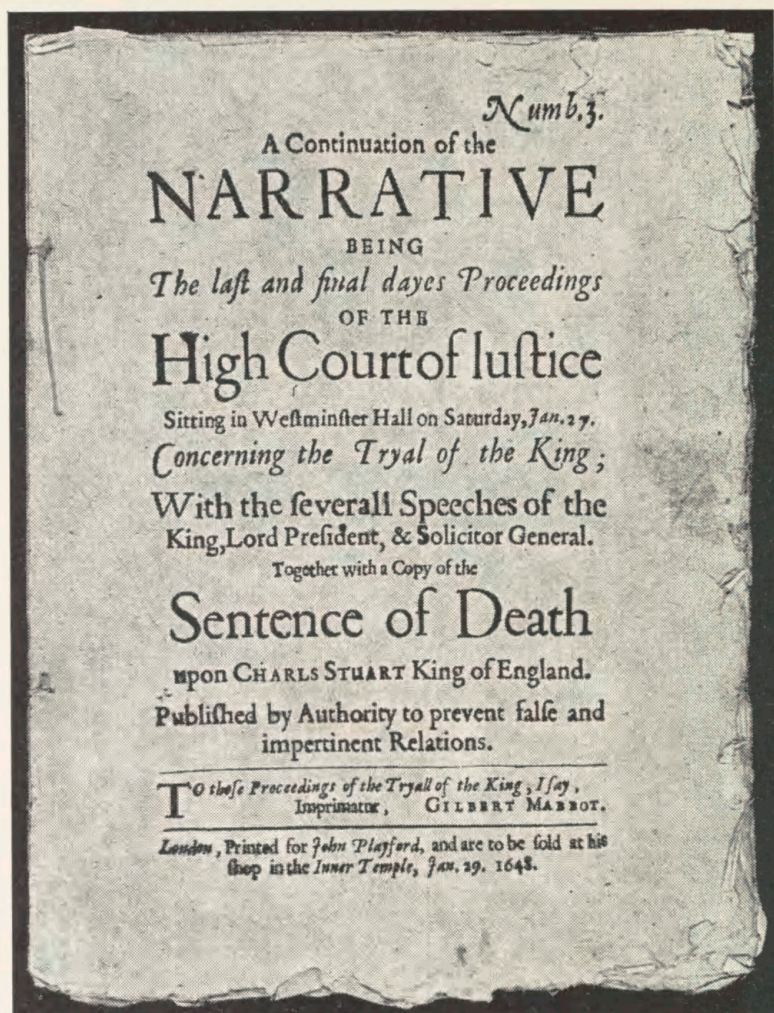

1648 · Charles I's henrettelse

Man opfordres til at skrive lidt om sin yndlingsbog. Det lyder let, men er svært, for når det kommer til stykket er der jo så mange bind der hver af vidt forskellige grunde kan gøre krav på at blive valgt. Mit lille bibliotek er tåleligt rigt på poesi og prosa fra den engelske »Gyldne periode« – Elizabeth den Første's og Stuarternes tid – med en afdeling der ved breve, manuskripter og bøger på

idiosynkratisk måde illustrerer James den Første's og hans danske dronning, Christian den Fjerde's søster Anna's liv og levned og deres afkoms: Henry, Prince of Wales, Englands håb der så tragisk døde af tyfus da han var atten, og den yngre søn, Charles I. Charles havde ikke haft det let. Han var krøbling og kunne ikke gå som barn. Han var søn af den »Viseste Taabe i Kristenheden«. Stædighed havde han arvet fra den usympatiske skotte. På trods af dette var Kong Charles nok den mest

Forside og udsnit
af bagside (uden Sir).
Højde ca. 20 cm.

civiliserede monark England har haft. Han skabte den største kunstsamling der nogen sinde er bragt sammen (den blev spredt af Cromwell og hans pak). Parlamentets såkaldte »proces« mod ham i 1648 er fuldt dokumenteret, og han står som en lysende skikkelse blandt slyngler. Dødsdommen var afsagt før retshandlingen begyndte, og hals-hugningen er et af historiens groveste eksempler på forvansket retsførelse.

Samtiden fulgte begivenhederne fra dag til dag gennem små »Newsbooks«, en slags aviser. Processen mod kongen blev dækket af tre sådanne *Perfect Narratives of the Whole Proceedings of the High Court of Justice in the Tryal of the King in Westminster Hall*. Blandt sæt af disse har jeg et løst eksemplar af den sidste pjece: *Number 3*, der beskriver den sidste dags retshandlinger og dødsdommen. Hæftet har overlevet som da det først udkom: som to ubeskårne ark, stukket sammen med tråd, *London, Printed for John Playford [der også udgav en række musikværker], and are to be sold at his shop in the Inner Temple Jan 29.1648*. Det særlige ved dette eksemplar er nogle få simple linjer, skrevet af boghandleren Playford på den sidste tomme side til en ukendt kunde. Hvad kunne bedre give en fornemmelse af dagens gru, usikkerhed og sorg efter mere end tre hundrede år:

S[i]r

We can get no other Bookes [...] to morrow is to[o] busy and too fearefull a day to venture abroad. Tis enough if this passe friday you shall have the rest.

Den følgende dag blev Kong Charles Martyr. Nyhederne om hans skæbne spredtes i løbet af få uger over hele Europa. Selv i Danmark blev pjecerne og hans tale fra skafottet oversat inden året var omme, og trykt hos Jørgen Holst i *En Fuldkomligere Engelske Memorial*.

Bent Juel-Jensen,

University Consultant Physician, Oxford

1588 · Montaignes Essais

Min kæreste bog? Så afgjort 1588-udgaven af *Montaigne's Essais*. Den sidste i Montaignes levetid og den første, der indeholder tredje bog, som

menneskelig set er den varmeste og rigeste af dem alle.

Mit eksemplar er en sjældenhed, måske endda et unikum, da det er det eneste, jeg har set eller hørt om, der er indbundet i forlæggerens originale helpergamentsbind uden nogen sinde at have været gennemgribende restaureret endsige ombundet. En skæbne, der er overgået alle de andre eksemplarer, jeg kender, med deraf følgende yderligere beskæring. Højden er derfor 253 mm.

Mit eksemplar hører også til de få, der bærer udgivelsesåret 1588 på det kobberstukne titelblad ligesom l'Exemplaire de Bordeaux, Montaignes eget, som han forsynede med tilføjelser og rettelser, og som nu danner grundlaget for enhver seriøs tekststudgave.

Det er imidlertid ikke mit eksemplars sjældne bibliofile kvaliteter, men mit nære personlige forhold til forfatteren, der gør den til min kæreste bog. Jeg stiftede første gang nærmere bekendtskab med Montaigne i 1941, da jeg købte et eksemplar af Courbet & Royer's udgave (1872-1900) der giver 1595-udgavens tekst. Andre udgaver fulgte, såsom L'édition municipale (1906-1933), Dr. Armaingaud's udgave (1924-1941) og General Michaud's udgave fra 1907-09 forsynet med en oversættelse til moderne sprog.

Jo mere jeg læste Montaigne, jo stærkere følte jeg, at mit forhold til ham ændredes. Fra at være en beundret – og efterhånden kær – forfatter, blev han en klog ven, hvis varme menneskelige forståelse og livsvisdom man altid kunne trække på. Fra blot og bar læsning af hans essais blev der efterhånden tale om en slags dialog. Jeg fik mere følelsen af at føre en samtale med en trofast ven, der altid havde råd eller hjælp i livets prøvelser – han havde jo været igennem det alt sammen selv – og med denne følelse voksede ønsket om at eje et eksemplar af 1588-udgaven, som han kunne have holdt i hånden.

Først i 1968 lykkedes det at finde det rigtige. Andre eksemplarer ombundet i pragtfulde helmaroquinbind blev kasseret det ene efter det andet. De virkede på mig, som om man havde tvunget »une vieille grande dame« til at ugle sig ud i miniskørt, og den følelse af fysisk kontakt med Montaigne, som mit eksemplar i den absolut op-

rindelige stand giver mig, kunne de ikke fremkalde.

Sainte-Beuve har kaldt Montaigne »le plus sage des français«. Det er efter min mening for restriktivt. Han er så universel, at enhver modtagelig ånd i et hvilket som helst land må føle sig beslægtet med ham.

Når jeg tager 1588-udgaven i hånden, synes jeg næsten, at jeg kan høre Montaignes stemme og se hans lidt skeptiske men altid varme smil.

Derfor er den min kæreste bog.

Frederik Thorkelin, København

1576 · *Then Zeland's low*

Alle samlere af bøger har velsagtens en eller flere bøger, der oftere end de andre bliver taget frem fra reolen. Det kan være en bog, som i særlig grad befordrer tankerne ud på vandringer til forgangne tider eller fjerne steder.

I min selvfølgelig meget summariske samling af danske og udenlandske bøger til illustration af bogens historie indtager mit eksemplar af *Sjællandske Lov*, 1576, en sådan særstilling. Grunden er nok den, at netop denne bog står som fælles-

Gotfred af Ghemens kolofon,
nysat med hans eget
materiel, der i 1576 har
virket meget gammeldags.

Mads Vingaards egen
kolofon.

I Hærendis Sialants lom oc loland falster
oc mppen som koning waldemar gaff pa wa-
rinborg oc saa effter bopries kircke logen met
måge flere hantfæstninge wel offuer sath oc
rettelige corrigert Tryckt i køpēhaffn Anno
dñi M. cccc. oc a. in p̄fello anūciatiōis beate
marie virginis Haas gotfrid aff genē

Oc nu igien Prentet vdi Kiøben-
haffn Anno 1576. lige effter den Gamle
Lovbog / med samme gammel Danske /
Line fra Line / Ord fra Ord / Capittel
fra Capittel / aff Mats
Wingaardt.

nævner for hele samlingens karakter, idet den lige-
som rækkes fra århundrede til århundrede, fra
middelalderen til nutiden, gennem sine interessan-
te detaljer.

For middelalderen står selve tekstens magtfulde
danske sprog, medens vi fra den danske bogtryk-
kerkunsts første årtier har Gotfred af Ghemens
gotiske typer. Denne udgave er, som måske den
første i boghistorien, en bevidst facsimileudgave,
idet nemlig bogtrykkeren Mads Vingaard i kraft
af sit nedarvede typemateriel i 1576 var i stand til
noje at genskabe denne bog i sin oprindelige skik-
kelse fra 1505.

Men er typografien ikke karakteristisk for bo-
gens egen tid, er bindet det til gengæld. Det er et
af den tids smukke kalveskindsbind med rulle-
stemplers omkransende et nu noget udvisket men
oprindelig forgyldt midterfelt, på forpermen fore-
stillende uddrivelsen fra Paradis.

De to første ejere af denne gamle lovbog er det
sandsynligt, at jeg har navnene på, når allerede i
1593 Oluf, Cantor, skriver, at han har fået denne
bog af »gudfrygtige Quinde, Kistine Thønnes
Skrederes«.

Et århundrede senere giver igen to personer sig
til kende som ejere af denne bog. Først står kun
navnet Rasmus Ibsen. Men når derefter digterpræ-
sten på Stevns, Jørgen Sorterup, i 1708 anfører, at

han har fået foræret denne bog af Rasmus Ibsen,
fordum proprietarius på Frøslevgaard, er vi med
netop denne bog som midtpunkt inde på en inter-
essant historie om forholdet mellem disse to mænd.
På den ene side en bondefødt herremand og på den
anden side den rethaveriske sognepræst. Rasmus
Ibsen førte sig i de første år stort op, blandt andet
med karet og ledsagende tjener, når han skulle i
visit hos sine naboer (herom i Jørgen Sorterups lig-
prædiken over Ibsens kusk, som i 1695 imellem
Højstrup og Frøslev blev ihjelslået af »den almæg-
tige Guds græsselige dog naadige Tordenslag«),
men endte sine dage i stor armod på grund af sine
uheldige egenskaber, efter at have været igennem
flere processer med Sorterup, efter at have været i
arrest for sin regnskabsførelse over for dronning-
en, som var ejer af flere Stevnske godser, ved
endelig at lægge sit gods fuldkommen øde ved sin
grusomme fremfærd over for sine bønder, et bon-
deplageri, der blev så legendarisk, at det kan tæn-
kes, at Holberg har haft Ibsen i tankerne, da han
lod baronen udtale epilogen i Jeppe på Bjerget.
Man må således formode, at Den Sjællandske Lov
blev foræret til Sorterup, medens forholdet mellem
denne og Ibsen var det gode naboskabs.

Men som tidligere nævnt, tankerne går nemt på
vandring med en sådan bog. For at vende tilbage
til bogens historie: Den befinder sig et århundrede

senere på godset Nørager, hvor i 1780 P. C. Plum noterer, at han har fået den af sin fader, krigsråd Plum, og når jeg ved, at den atter et århundrede senere har stået i reolen med Sigurd Wandels fornemme samling af gamle bøger, er vi hermed nået frem til nutiden.

Flemming E. Pedersen, assistent, Gurre

1502(?) · *Saxo-kompendiet*

Fra min tidligste ungdom har jeg beskæftiget mig med bøger. At jeg i dag har en bogsamling må i første række tilskrives betagelse af det skrevne, det tegnede eller malede. Når en efter mit skøn god bog var læst, følte jeg det, som en god ven var rejst bort. Jeg måtte eje bogen – så jeg kunne vende tilbage til passager eller kapitler, som havde beskæftiget mine tanker.

En af mine kæreste bøger er: bogen som var min yndlingslæsning som barn, den som jeg stadig læser med glæde. Bogen som vakte min interesse for typografi, illustrationskunst, papirsorter og bogbind. Ydermere den bog som gennem ni århundreder beskæftiger forskerne – og nu mig.

Bogen af en forfatter man kun kender af navn, og hvis manuskript formodentlig er gået tabt efter trykningen af den samlede førsteudgave i Paris år 1514. Kort sagt den bog en bogelsker og amatør kan beskæftige sig med og glæde sig over – der hvor amatøren og videnskabsmanden delvis er på lige fod.

Bogen er en sagnfortælling og historien om ens eget folk på godt og ondt. Den har vakt min interesse for andre folkeslags historie – for mennesker, deres eksistensmuligheder og udvikling. Jeg fornemmer, at mennesket gennem århundrederne ikke har ændret sig væsentligt, trods en fantastisk teknisk udvikling. Historien gentager sig. Den har lært mig, at uden nøje at have studeret fortiden kan man ikke forvente at være med til at skabe en bedre fremtid for denne klode og dens beboere.

Sidst men ikke mindst har bogen ført mig på mange rejser. På landjorden har jeg prøvet at stedfæste bogens begivenheder. Fra mit skib har jeg gennemsejlet de samme farvande, åer og elve. Jeg har søgt læ og ankerplads ligesom de gamle kæmper, oplevet og frydet mig over vor nordiske naturs

lyse nætter og landenes frodige, farverige skønhed i solskin og regn.

I 1968 havde jeg samlet 79 bind af og om min yndlingsforfatter, – men jeg manglede en oversættelse af en del af værket fra år ca. 1500. Bogen var skrevet på plattysk. Ingen nulevende antikvar havde haft et eksemplar i hænde. Min søgen gjaldt derfor nordtyske antikvitetsopkøbere, og jeg bad dem se efter bogen. Et spor viste mod den tidligere tyske Stillehavskoloni Samoa. I foråret 1969 besøgte jeg en række sydhavsoer fra Acapulco til Sydney. Den eftersøgte bog eksisterede ikke mere derude.

Ved hjemkomsten lå bogen i pengeskabet hos min antikvar. Det »umulige« var sket. Min Saxo-samling var afsluttet med *Dyt is de denscke kronene de Saxo grammaticus de poeta ersten gheschreeff* ... (Ribe eller Slesvig ca. 1502). 152 Bl. 13,8 à 15,2 × 8,7 cm. Det er en plattysk oversættelse af den såkaldte »Jydske Krønike«, et udtog af Saxo, som tidligere gik under Thomas Gheysmers navn. Da bogen ikke alene er trykt uden titelblad, men også mangler kolofon, har man kun ved at sammenligne med andre bøger kunnet påvise, at den har været trykt af Matthæus Brandis o. 1500. Bogen er trykt med Schwabacher, som her optræder på dansk grund for første gang. Som initialer er anvendt lombarder med perler, lombardmajuskler, og bogen indledes med et stort mønstret D.

Bogen har tilhørt fire berømte private danske og svenske samlinger, hvis ejeres exlibris forefindes. Ligeledes har disse redegjort for bogens omskiftelige historie. Den anden ejer har ifølge disse optegnelser tilegnet sig bogen under slaget ved Hemmingstedt i Ditmarsken den 17. februar 1500 (!).

Til slut skal nævnes en særlig Saxoudgave i samlingen. I 1952 rejste stifteren af Limited Editions Club, mr. Macey, verden rundt og udsøgte i hvert land dets mest berømte bog for at udsende den i moderne bibliofil udgave, tilrettelagt og udgivet af landets mest fremtrædende bogkunstnere. Her valgte han et brudstykke af Saxo: Beretningen om Amleth. Bogen tryktes hos Nordlunde med træsnit af Sigurd Vasegaard og udkom på engelsk i New York 1954.

Saxo finder stadig øre.

Paul Hauge, arkitekt M.A.A., København

god vñ leeth ene also vorit darna steruen

Van koninck Erike de dar

was gheheten Eghoch

55 **D**em Bloue was E
rik neghest in der borch dem sanden se
boden in sweden vnde wart myt alles
volkes ghuuste ghekoren tho koninghe Desse wart
gheheten Eghoch wente by syner tyd was sodane
vuchtjammicheyt dat ein schepel kornes golt men
enen peninck alse de ghynghe dat warde al de yar
de he regerede Desses mannes doghede werē man
nighe beyde synes synnes vñ synes lychammes To
dem ersten was he so schone eynt man van lenghe
dat he bonē allem volke dat em to quam hadde he
de schulderen vnde na der lenghe weren al syne lede
wol gheschicket alse der lenghe tho behorde so dat
men mochte seē dat he sunderlike wyfshyeit sunder
like nature sunderlike schickemisse vñ schone hadde
dar he mede beghaet was alse he alle ouer ghynck
in grote so ouer ghynck he ock alle in sterke wēte myt
steen to werpēde mit bōm to schetende so warp he
vorder syttende wen de anderen stande Ock sath he
vñ wranghede myt tven vñ was en vele to wrom
wo stark se weren so lede he se vnder syne vōte-ock
nam he enen reep in syne hant vñ leeth dar vere to
ghan wo stark se weren de scholden eme den reep
nicht vth der hant theen edder ene van der stede be
weghen dar he sath yodoch wen he wolde so toch
he se mit macht to syt edder he toch dē reep vth der
hand-ock hadde he so openbare sprake vñ hochtyt
like wen he stunt vnde sprack mant denne hupen so
P ij

Bemærk den ugenerte udgangslinie foran kapiteloverskriften:
Om kong Erik der / blev kaldt Ejegod.